

# ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος 14

Συνδρομή ἑτησίαν Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ  
1 Ἰανουαρίου ἑαυτοῦ ἔτους, καὶ εἰνὶ ἑτήρειον — Γραφεῖον τῆς Διαπονησεως, Ὁδὸς Ἀρχιεπισκοπῆς.

19 Σεπτεμβρίου 1882

## ΤΟ ΑΚΟΥΣΙΟΝ ΤΑΞΕΙΔΙΟΝ

[Μετάφρασις ἐκ τοῦ γαλλικοῦ].

Συντάξις 181 σελ. 579.

14

Αἱ παρθέροι νῆσοι.

Καθ' ἣν στιγμήν, ὑποχωρήσαντος τοῦ ἀκροσφαλοῦς ἐδάφους τοῦ ἰκριώματος, ἐπιπτεν ἐντὸς τοῦ πλήρους ὕδατος κἀδου, ὁ Πινσὼν ἐξήγει τῷ Ζωηρῷ τὴν αἰτίαν τοῦ μεταμφικισμοῦ, οὗ αἱ διαφοροὶ σκηνὰὶ ἐνέβαλλον εἰς πολλὴν ἀμηχανίαν τὸ παιδίον. Ἡ ἐορτὴ αὕτη τυγχάνει λίαν προσφιλεῖς τοῖς ναύταις, οἷς κατὰ τοὺς μακροὺς πλοῦς, εἰς οὗς ὑποβάλλονται ἐκ τῆς τραχείας καὶ κινδυνώδους αὐτῶν τέχνης, σπανίως παρουσιάζεται ἡ εὐκαιρία τοιαύτης διασκεδάσεως. Ὁ τοιοῦτος μεταμφικισμὸς ἔχει συνήθη συνέπειαν τὴν ψυχρολουσίαν. Ὁ Πινσὼν ἐξήγει οὕτω τὴν σκηνήν, ὅτε ἡ αἰφνιδία πτώσις αὐτοῦ ἀπέδειξε πραγματικῶς τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων του.

Ἀναλαθόντες ἐκ τῆς ἐκπλήξεως, ἣν προῤῥέντησεν αὐτοῖς τὸ ἀνέλπιστον ὀλίστημα, καὶ δεικνύμενοι εὐθυμοὶ κατ' ἀνάγκην ἐπὶ τῷ μικρῷ τούτῳ ἀτυχήματι, ὁ Πινσὼν καὶ ὁ Ζωηρὸς μόλις ἐξήλθον διάβροχοι ἐκ τοῦ κἀδου, προσεβλήθησαν ἐκ νέου, πανταχόθεν δὲ ἤρξαντο νὰ ἐξακοντίζωσι κατ' αὐτῶν ἄρλονον ὕδωρ διὰ τριῶν σωλήνων ἀντλίας. Πλὴν ὁ εὐκίνητος καὶ ῥωμαλέος μηχανικὸς κατάρθρωσεν ἐν τάχει νὰ γείνη καὶ αὐτὸς ἐπιθετικὸς, ἀρπάσας καδίσκον ὕδατος καὶ ἐκδικούμενος τοὺς ἐκυτοῦ ἀντιπάλους. Μάχη Ζωηρὰ συνεκροτήθη τότε ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, συνοδευμένη ὑπὸ θορυβωδῶν γελῶτων. Οὐδ' ὕσφησε κατὰ τὸν ἀγῶνα ὁ Ζωηρὸς, ὅστις δραζόμενος τοῦ σωλήνος τῆς μιᾶς ἀντλίας ἐπήδησεν ἐπὶ τῆς γεφύρας καὶ ἐκείθεν κατέβροξεν ἀνηλεῶς τοὺς καταβροξέντας αὐτὸν. Συριγγὸς ἐπιτακτικὸς τοῦ ναυκλήρου δῖεκοψεν ἀποτόμως τὴν ὑδραυλικὴν ταύτην πάλην. Ἡ γαλήνη ἐπεκράτησε πάραυτα καὶ ἡ αὐστηρότης τῆς πειθαρχίας ἐπανέειπτε τὰ δικαιώματα αὐτῆς. Ἄλλ' ὁ Πινσὼν κατὰβροχος ἠναγκάσθη ν' ἀγοράσῃ ἐνδύματα δι' αὐτὸν καὶ τὸν Ζωηρὸν, ἐπειδὴ δὲν εἶχον ἄλλα πλὴν ἐκείνων ἅτινα ἔφερον. Εὐτυχῶς εὔρον τ' ἀναγκαίουντα ἐν τοῖς ἱματιοφυλακίαις ἐνὸς τῶν ναυτῶν καὶ ἐνὸς ναυτοπαιδός, ὁ δὲ Πινσὼν ἐφάνη μετ' ὀλίγον ἐπὶ

τοῦ καταστρώματος φέρον βραχὺν ναυτικὸν χιτῶνα καὶ πῖλον καταρμαωμένον.

Ἡ σκηνή, ἡ φαιδρῶνασα τοῦ Φούλιωρος τὸ πλήρωμα, συνέβαινε παρομοίως καὶ ἐπὶ τοῦ Δάβις, διότι ἠκούαντο καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἦχοι τυμπάνου καὶ βαρβίτου. Οὕτως οἱ ἄνθρωποι ἐκείνοι, οἵτινες, ἂν ῥιπῆ ἀνέμου προσήγγιζε πρὸς ἄλληλα τὰ δύο πλοῖα, ἤθελον ἐπαναλαβεῖ παραχρῆμα τὴν φονικὴν μάχην, ἀφίεντο ἀμερίμως εἰς εὐθυμον διασκεδάσιν. Ὡς παρετήρησεν ὁ Πινσὼν, ἡ ζωὴ εἶνε πλήρης παραδόξων ἀντιθέσεων ὅπως διατηρήσῃ τὴν ἰσορροπίαν αὐτῆς, ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἔχει ἀνάγκην λύπης καὶ χαρᾶς ἀλληλοδιαδόχου.

Περὶ τὴν ἐνδεκάτην καὶ ἡμίσειαν ἡ συνήθης τάξις ἐθασίλευσεν ἐπὶ τοῦ Φούλιωρος. Ὁ πλοῖαρχος καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ κατεμέτρον δι' ἐκτοκῶν τὸ ὕψος τοῦ ἡλίου. Ἡ ἐργασία αὕτη ἐνέβαλλεν εἰς ἀπορίαν τὸν Ζωηρὸν, ὅστις ἠρώτησε τὸν Πινσὼν περὶ τῆς σημασίας τῶν λέξεων μεσημβρινός, πλάτος, μήκος, ἅς ἤκουεν ἀπαύστως ἐπαναλαμβανόμενας.

— Ἄκουσον, μικρὸς, εἶπεν ὁ μηχανικὸς· εἰξεύρεις βέβαια ὅτι ἡ γῆ εἶνε στρογγύλη;

— Μάλιστα, ἀπήντησεν ὁ Ζωηρὸς, μοῦ τὸ ἀπεδείξατε σὰς προχθές, ὅταν με ἐκάμετε νὰ παρατηρήσω τοὺς ἰστούς τοῦ πλοίου, ὅπου ἐφαίνοντο πρὶν φανῆ τὸ σκάφος.

— Εἰξεύρεις ἐπίσης ὅτι περιστροφόμενη περὶ τὸν ἄξονά της, τοῦ ὁποίου τὰ δύο ἄκρα εἶνε οἱ δύο πόλοι, ἡ γῆ, ἐκτὸς τῆς περιστροφῆς αὐτῆς περὶ τὸν ἡλίον εἰς 365 ἡμέρας, στρέφεται καὶ περὶ αὐτὴν εἰς 24 ὥρας;

— Μάλιστα, μοὶ τὸ ἔχετε εἰπεῖ, καὶ μοῦ ἐξηγήσατε πρὸς τούτοις ὅτι ὁ ἄξων αὐτὸς εἶνε παρόμοιος πρὸς τὸν ἄξονα τῶν τροχῶν τῆς ἀμάξης, ὅστις μένει ἀκίνητος ἐνῶ στρέφονται οἱ τροχοί.

— Ἐξάίρετα! καθέτως πρὸς τὸν ἄξονα τοῦτον οἱ ἄνθρωποι ἐχάραξαν μέγαν κύκλον, ἀπέχοντα ἐπίσης τῶν δύο πόλων καὶ τέμνοντα τὴν σφαῖραν εἰς δύο ἴσα μέρη. Τὸ ἐν τῶν μερῶν τούτων καλεῖται βόρειον ἡμισφαίριον, τὸ ἕτερον δὲ νότιον ἡμισφαίριον. Ὁ μέγας αὐτὸς κύκλος εἶνε ὁ ἰσημερινός, τὸν ὁποῖον οἱ ναυτικοὶ ἀποκαλοῦσι γραμμὴν.

— Ἐνόησα.

— Ὁ γῆινος μεσημβρινός εἶνε παρομοίως κύκλος μέγας, ὅστις διερχόμενος διὰ τοῦ ἄξονος

καὶ τῶν δύο πόλων, πίπτει καθέτως ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ. Ἐκαστος τῶν μεσημβρινῶν τέμνει τὴν γῆν ἐπίσης εἰς δύο ἡμισφαίρια, ἅτινα καλοῦνται ἀνατολικὸν καὶ δυτικόν. Ἐκαστὸν ἡμισφαίριον περιέχει 180 μεσημβρινούς, ὁ ὀλικὸς ἀριθμὸς αὐτῶν εἶνε ἐπομένως 360.

— Ἐνόητα καὶ αὐτὸ, εἶπεν ὁ Ζωηρός.

— Οἱ τροπικοὶ εἶνε δύο κύκλοι παράλληλοι, κείμενοι ὁ εἰς πρὸς βορρᾶν καὶ ὁ ἕτερος πρὸς νότον τοῦ ἰσημερινοῦ, τοὺς δὲ κύκλους τούτους δὲν ὑπερβαίνει ὁ ἥλιος κατὰ τὴν φαινομενικὴν αὐτοῦ ἐτήσιον περιήγησιν. Ὁ πρὸς βορρᾶν καλεῖται τροπικὸς τοῦ Καρκίνου, ὁ δὲ πρὸς νότον, τροπικὸς τοῦ Αἰγόκερω. Καλοῦνται δὲ τροπικοὶ, διότι ἅμα ὁ ἥλιος φθάσῃ εἰς τινὰ αὐτῶν, φαίνεται ὡσεὶ πύων τὴν πορείαν καὶ τρεπόμενος πρὸς τὸν ἕτερον.

Ὁ Ζωηρός τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχων ἀνεωγμένους καὶ προσηλωμένους ἀτενῶς ἐπὶ τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ, ἤκουεν ἐν βραθείᾳ προσοχῇ. Ὁ Πινσὼν παρετήρησεν ἀμφιβολίαν τινὰ ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ μαθητοῦ του καὶ διὰ τοῦτο, θέλων νὰ καταστήσῃ σαφεστέρους τοὺς λόγους του, ἐχάραξε τὰς γραμμὰς περὶ ὧν ὠμίλει ἐπὶ τεμαχίου χαρτοῦ.

— Καὶ νῦν, ἐξηκολούθησε, τὸ μῆκος ἑνὸς τόπου εἶνε τὸ τόξον τοῦ ἰσημερινοῦ ἢ τινος οἰουδήποτε παραλλήλου, τὸ κείμενον μεταξὺ τοῦ διερχομένου διὰ τοῦ τόπου ἐκείνου μεσημβρινοῦ καὶ ἑνὸς ἄλλου μεσημβρινοῦ κατ' ἐκλογὴν. Τὸ γεωγραφικὸν μῆκος τόπου τινὸς ἐπὶ τῆς σφαίρας μετρεῖται διὰ τῆς διαφορᾶς τῶν ὠρῶν, πολλαπλασιαζομένης ἐπὶ 15 μοίρας, ἐπειδὴ ὁ ἥλιος ἐν τῇ φαινομένη αὐτοῦ καθ' ἡμέραν κινήσει διατρέχει 360 μοίρας εἰς 24 ὥρας καὶ ἐπομένως 15 εἰς μίαν ὥραν. Ὅπως ὑπολογίσωσιν ἀκριβῶς οἱ ναυτικοί, ἔχουσι χρονόμετρον, δεικνύον τὴν ὥραν τοῦ μεσημβρινοῦ τῆς πατρίδος αὐτῶν. Οὕτω κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν ἡμεῖς ἔχομεν ἐδῶ μεσημβρινὸν, ἐνῶ τὸ χρονόμετρον δεικνύει ὅτι εἰς τοὺς Παρισίους ἔχουν τρεῖς ὥρας ἔχομεν λοιπὸν τριῶν ὠρῶν διαφορὰν ἀπὸ τὸν μεσημβρινὸν τῶν Παρισίων, 3 δὲ ἐπὶ 15<sup>0</sup> κάμουν 45, ἐπομένως ὁ Φούλτων εὐρίσκειται εἰς 45<sup>0</sup> δυτικοῦ μήκους ἀπὸ τῶν Παρισίων.

— Ἐνοῶ, εἶπε τὸ παιδίον, ἀφοῦ καλῶς παρετήρησε τὸ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ χαραχθέν γεωμετρικὸν σχῆμα.

— Τὸ πλάτος τόπου τινὸς, ἐξηκολούθησεν ὁ Πινσὼν, εἶνε τὸ τόξον ὑπερπερικυβάνεται μεταξὺ τοῦ διὰ τοῦ τόπου ἐκείνου διερχομένου παραλλήλου καὶ τοῦ ἰσημερινοῦ. Ἡ γνώσις τοῦ μήκους καὶ τοῦ πλάτους ἔχει μεγάλην σπουδαιότητα ἐν τῇ γεωγραφίᾳ, καὶ καθὲς ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ σήμερον τὸν τρόπον δι' οὗ προσδιορίζονται. Χάρης δὲ εἰς τὴν γνώσιν ταύτην, μικρὸ μου, ὁ πλοίαρχος δύναται νὰ μᾶς λέγῃ καθ' ἑκάστην εἰς ποῖον σημεῖον τὴν σφαίρας πλέομεν.

— Ἐνόμιζον ὅτι οἱ ναυτικοὶ εὐρίσκουν τὸν δρόμον μὲ τὴν πυξίδα, εἶπεν ὁ Ζωηρός.

Ἡ πυξίς δὴ γαίε αὐτοὺς νὰ πλέωσι κατ' εὐθείαν ἐπὶ τῆς ὁμοιομορφου ἐπιφανείας τῶν ὑδάτων· εἶνε εἰδός τι χάρακος καὶ οὐδὲν πλέον, διότι χρησιμεύει μόνον νὰ δεικνύῃ τὸν βορρᾶν καὶ οὐχὶ τὰς ἀποστάσεις. Χάρης μόνον εἰς τὴν ἀκριβῆ γνώσιν τοῦ πλάτους καὶ τοῦ μήκους οἱ ναυτικοὶ δύνανται νὰ ὀδηγήσωσι τὰ πλοῖα τῶν εἰς τὸ σημεῖον, ὑπερἐπιθυμοῦσιν.

Τὴν μεθεπομένην ὁ πλοίαρχος, ἀφοῦ κατεῖπρησε τὸ ὕψος τοῦ μεσημβρινοῦ, ἐποίησε τοὺς ὑπολογισμοὺς του, παρετήρησε τὸ βαρόμετρον καὶ ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ καταστροφώματος τρίβων τὰς χεῖρας.

— Ποία καλὴ εἰδήσις σᾶς καθιστᾷ εὐθυμον; ἠρώτησεν ὁ Πινσὼν.

— Τὸ βαρόμετρον κατέρχεται ἐπὶ τέλους, ἀπῆντησεν ὁ πλοίαρχος, καὶ μέχρι τῆς ἐσπέρας ἐλπίζω νὰ ἔχωμεν τρικυμίαν καὶ θὰ δυνηθῶμεν νὰ πλησιάσωμεν τὸν Δάβις.

— Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς εἰσακούσῃ! ἀνέκραξεν ὁ μηχανικός. Εἶμαι εἰρηνικὸς ἄνθρωπος, καὶ ὅμως θὰ ἐλάβανον εὐχαρίστως μέρος εἰς τὴν μάχην, ἂν πρόκειται νὰ ζημιωθῇ τόσον ὁ Δάβις ὥστε ν' ἀναγκασθῇ νὰ ὀπισθοδρομήσῃ.

— Αὐτὸ ζητῶ κ' ἐγὼ νὰ καταφέρω εἰς τὸν ἀχρεῖον αὐτὸν ληστήν· ἐλπίζω τέλος πάντων νὰ τῷ κόψω τὸν δρόμον.

— Τί ἐννοεῖτε;

— Ἐντὸς ὀλίγων ὠρῶν θὰ φθάσωμεν εἰς τὰς Παρθένους νήσους· τὸ πειρατικὸν, οὐ ἢ προμήθεια τοῦ ἄνθρακος ἐξηντήθη, θὰ ζητήσῃ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ, ὅπως προφυλαχθῇ ἀπὸ τὰς βολὰς μας.

Μόλις ὁ πλοίαρχος ἐτελείωσε τὴν ὁμιλίαν ταύτην καὶ ὁ σκοπὸς ἀνήγγειλε τὴν ἐμφάνισιν τῆς ξηρᾶς. Ὁ Πινσὼν, ὡς τὴν στιγμήν ἐκείνην καθ' ἣν ἠλπισεν ὅτι θ' ἀπεβιβάζετο εἰς Ἀγγλίαν, διέκρινε κυανωπὸν νέφος ὑπεράνω τοῦ ὕδατος. Ὁ Ζωηρός ἀκούσας ὅτι ἡ φαινομένη ξηρὰ ἀποτελεῖ μέρος τῆς Ἀμερικῆς μόλις ὑπέκρυπτε τὴν χαρὰν, ἣν προῦξενεῖ αὐτῷ ἡ εἰδήσις αὕτη. Ἐπὶ τέλους θὰ ἔβλεπε τὸν θαυμάσιον τόπον, ὃν ἐπεσκέψατο ὁ μέγας Ροβινσὼν.

— Τί εἶνε αὐταὶ αἱ Παρθέναι νῆσοι, κύριε; ἠρώτησε τὸν Πινσὼν· εἶνε μεγάλαι;

— Αἱ Παρθέναι νῆσοι, ἀπῆντησεν ὁ μηχανικός, ἀνεκαλύφθησαν τὸ 1493 ὑπὸ τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου. Εἰσὶ περὶ τὰς τεσσαράκοντα, ἐκτὸς πολυπληθῶν νησιδίων ἐσπαρμένων μεταξὺ αὐτῶν. Ἡ κυριώτερη αὐτῶν, καλουμένη Ἁγιος Θωμᾶς, ἀνήκει τοῖς Δανοῖς. Εἶνε περὶ μίαν σκόπελος, ἔχων μῆκος δώδεκα χιλιομέτρων καὶ πλάτος τριῶν, οἱ κάτοχοι δ' αὐτῆς τὴν κατέστησαν ἐλεύθερον λιμένα.

— Εἶνε κατοικημένοι αὐταὶ αἱ νῆσοι;

— Τινὲς αὐτῶν μόνον, ἐπειδὴ πάσχουσιν ἐλλείψιν ποσίου ὕδατος καὶ ὑπὸκεινται εἰς συχνὰς θυέλλας.

Τὴν προσοχὴν τοῦ Ζωηροῦ ἐρεῖλικυσαν μετ' οὐ πολλοὺς χειρισμοὺς τοῦ Δάβις καὶ τοῦ Φούλτωνος. Πυκναὶ μελαναὶ νεφέλαι ἀνεφαίνοντο εἰς τὸν ὄριζοντα, ὁ ἄνεμος ἔπνεε σφοδρὸς καὶ ἡ θάλασσα γαλήνιος ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν ἤρχισε νὰ γίνηται κυματώσσα. Ἐργιάνοιαν τὰ κύματα κατὰ τὴν ἐκφρασίν τῶν ναυτῶν καὶ ὁ πλοίαρχος ἐξηκολούθει νὰ τρίβῃ τὰς χεῖρας βλέπων τὸν ἄφρον τῆς θαλάσσης τύποντα τὰ πλευρὰ τοῦ πλοίου καὶ ἀναπηθῶντα μέχρι τοῦ καταστροφώματος.

Καθ' ἣ ὁ πλοίαρχος προσέβλεπεν, ὁ Φούλτων ἐν τῷ μέσῳ τῶν περιδουμένων κυμάτων ἀντεῖχε γενναίως, μετ' ὀλίγον δ' ἐγένετο καταφανὲς ὅτι ὑπερέβαινε τὴν ταχύτητα τὸν ἀντίπαλον, ὃν κατεδίωκεν ἐμμανῶς ἀπὸ δύο ἡδὴ ἑβδομάδων. Ὁ ἄνεμος ἐσφοδρῶντο ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν καὶ ἡ θάλασσα ἔτι μάλλον συνεταράσσετο. Ὁ Δάβις ἐφάνετο ἀνυψούμενος, καταπίπτων, κλίνων, οἷον εἰς ἕτοιμος νὰ καταβυθισθῇ. Ἡ θέα αὕτη ἐξέπλητε τὸν Ζωηρὸν, μὴ δυνάμενον νὰ πεισθῇ ὅτι καὶ ὁ Φούλτων ἐξετέλει τὰς αὐτὰς περιπέτου ἀναβάσεις καὶ καταβάσεις. Ὁ δὲ Πινσὼν βλέπων τὸ ἀπλοῦν ἐκεῖνο ζύλιον σκάφος ταλαντευόμενον οὕτω πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, ἐθαύμαζε τὴν τόλμην τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες δὲν ἐδίσταζον ν' ἀντιμετωπίσωσι τὰ στοιχεῖα ἐπὶ τοσοῦτον σιθῶν ὑποστηρικμάτων.

Προσῆγγίζον ἤδη μετὰ τάχους εἰς τὴν ξηρὰν, καὶ οἱ στέφοντες τὴν κορυφὴν τῆς νήσου τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ φοίνικες ἐγένοντο ὄρατοί. Ὁ Ζωηρός ἐκπληττόμενος ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν διαγραφόμενων εἰς τὸν ὄριζοντα δένδρων τούτων, ἐπολλαπλασίαζε τὰς ἐρωτήσεις. Πλὴν ὁ Πινσὼν δὲν ἀπῆντη. Ἡ προσοχὴ αὐτοῦ προσηλῶτο πᾶσα εἰς τὰς κινήσεις τοῦ Φούλτωνος, ὅστις διακόπτων αἴφνης τὴν καταδίωξιν διηυθύνθη πρὸς τὴν ξηρὰν. Τί ἄρα γε ἐσήμαινε τούτο; Πῶς ἀκριβῶς καθ' ἣν ὥραν τὸ πλοῖον αὐτοῦ κατέφθανε τὸν ἐχθρὸν, ὁ πλοίαρχος παρετήρησε τῆς καταδιώξεως; Ὁ μηχανικός ἐπέκλειστο ἀπορῶν.

Τὰ ἐπὶ τῶν ὕψωμάτων τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ φρούρικ ἐγένοντο ἤδη ὄρατὰ εἰς γυμνὸν ὀφθαλμόν. Ὁ Ζωηρός, παρατηρῶν διὰ τηλεσκοπίου, ἔβλεπε τὰ τηλεβόλα, τοὺς σκοποὺς καὶ ἐσκιότα ἐκ τῆς χαρᾶς.

— Ποῦ εἶνε ὁ λιμὴν; ἠρώτησε ναύτην τινὰ, δὲν βλέπω κανένα σπίτι.

— Ὁ λιμὴν κείται εἰς τὸ βάθος τοῦ κόλπου, ὁ ὁποῖος κλείεται ἀπὸ τὰ δύο ἄκρα τῶν βράχων ὅπου βλέπετε ἔμπροσθέν σου. τῷ ἀπῆντησεν ὁ ναύτης· τὸν βλέπει κανεὶς, ἅμα ἔμθη μέσα εἰς τὸ στενόν.

— Εἶνε καὶ καμμία πόλις ἐκεῖ;

— Πόλις μὲ 10, 000 κατοίκους. Εἶνε κτισμένη ἐπάνω εἰς τὴν κλίσην τοῦ βουνοῦ καὶ οἱ δρόμοι αὐτῆς, ἐκτὸς τοῦ κυριωτέρου, εἶνε κατασκευασμένοι μὲ σκαλιὰ.

— Αἴ, μικρὸ μου, εἶπε κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν ὁ Πινσὼν, ἐτελείωστε τέλος πάντων τὸ ταξίδι μας!

— Ὅ! ἀποβιβάσωμεν;

— Ἐλπίζω τοῦλάχιστον. Ὁ Ἅγιος Θωμᾶς εἶνε λιμὴν, εἰς τὸν ὁποῖον προσεγγίζουσι ὅλα τὰ ἀτμόπλοια, ὅσα ἐκτελοῦν τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ Νοτίου Ἀμερικῆς καὶ Εὐρώπης, διὰ νὰ ἀνανεώσωσι τὴν προμήθειαν τῶν ἀνθράκων, καὶ τοιουτοτρόπως δὲν θὰ ἀργήσωμεν νὰ ἐπιβιβάσωμεν εἰς κανὲν ἐξ αὐτῶν διὰ τὴν Γαλλίαν ἢ διὰ τὴν Ἀγγλίαν.

— Δὲν σᾶς φαίνεται ὅτι ὁ Δάβις ἐσταμάτησεν;

— Ναί· τώρα πρὸ ὀλίγου ὁ πλοίαρχος μου ἐξήγησε τὸ σχέδιόν του. Ἐπωρελούμενος ἀπὸ τὴν ὑπεροχὴν τῆς ταχύτητος τοῦ πλοίου του, ἐπροχώρησε διὰ νὰ φράξῃ τὸν δρόμον τοῦ Δάβις, ὁ ὁποῖος ἐλογάριαζε νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν λιμένα. Ἄλλ' ὁ Δάβις φαίνεται ὅτι δὲν ἔχει καθόλου διαθέσιν ν' ἀντιπαραταχθῇ μὲ τὸν Φούλτωνον καὶ προσπαθεῖ νὰ πλησιάσῃ ἀρκετὰ εἰς τὴν νῆσον διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ Δανικὰ ὕδατα.

— Εἰς τὰ Δανικὰ ὕδατα; ἐπανέλαβεν ὁ Ζωηρός.

— Ναί, μικρὸ μου, αἱ διεθνεῖς συνθήκαι ὀρίζουσιν ὅτι ἐν καιρῷ πολέμου δύο ἀντίπαλα πλοῖα δὲν δύναται νὰ ναυμαχίωσι πρὸς ἄλληλα εἰς ἀπόστασιν δύο χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς παραλλήλου ὁδοῦ τῆς ζώνης αὐτῆς τῶν δύο χιλιομέτρων θεωρεῖται ὡς ἀποτελοῦσα μέρος τῆς ξηρᾶς τὴν ὁποῖαν περιβόρχει.

— Λοιπὸν ὁ Φούλτων δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ προσβιβάθῃ τὸν Δάβις, ἂν αὐτὸς ἐφθανε πρῶτος εἰς ἐδῶ;

— Ὅχι, διότι θὰ παρεδίωζε τὸ δανικὸν ἔδαφος.

Ὁ Δάβις ἀνέλαβεν ἐν νέου τὸν πλοῦν καὶ διηυθύνετο πρὸς τὴν νοτίαν ἄκραν τῆς νήσου. Πάραυτα ὁ Φούλτων ἐσπευσε πρὸς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο καὶ ὑπερέβη τὸν ἀντίπαλον αὐτοῦ. Ὁ Δάβις ἐστράφη, ἀναχθεὶς δὲ μέχρι τοῦ στενοῦ τοῦ ἄγοντος εἰς τὸν λιμένα διήυθνε τὴν πρόραν αὐτοῦ πρὸς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο. Ἄλλ' ὁ Φούλτων, ὡσανεὶ ἡ ταρχὴ τῆς θαλάσσης ἐδιπλασίασε τὸ τάχος αὐτοῦ, προσέδραμεν ἐγκαίρως, ὅπως φράξῃ τὴν ὁδὸν εἰς τὸ πειρατικόν. Ἀντήλλαξαν τότε τὰ δύο πλοῖα πυροβολισμοὺς τινὰς, καὶ ὁ Δάβις γνώσκων ὅτι ἤθελε συντριβῆ ἐκτιθέμενος ὑπὸ τὰς βολὰς τοῦ ἐχθροῦ, μετέβαλλε πρὸς τὴν πορείαν στρεφόμενος τοσοῦτον ἐπιδεξιῶς καὶ μετὰ τόσον ἐπιτηδείων χειρισμῶν, ὥστε ἀπέσπασε τοὺς ἐπῆνους καὶ τὴν ἐπιδοκιμασίαν τοῦ πλοίαρχου.

— Ὁ διοικῶν τὸ πλοῖον αὐτὸ εἶνε καλῶς τε-



χνίτης, είπε γρυλλίζων. Πρέπει να είναι Βορεια-μερικανός βεβαίως.

Ο Πινσών έμειδίασεν. Ήλπιζεν ότι ο πλοίαρχος του *Λάβις*, χάρις τῇ ικανότητι αὐτοῦ, ἦν ἀνωμολόγει· καὶ ὁ πλοίαρχος θὰ κατέρθου ἐπὶ τέλους νὰ ἐκθιάσῃ τὸν ἀποκλεισμὸν τὸν *Φούλτων* καὶ νὰ εἰσδύσῃ ἐντὸς τοῦ λιμένος. Αἰφνίς τὸ πειρατικὸν ἐφάνη ἀναγόμενον εἰς τὸ πέλαγος καὶ διευθυνόμενον πρὸς τὴν Εὐρώπην. Ὁ *Φούλτων* ἀπεναγνίαις ἔμεινεν ἡσυχος περιπολῶν παρὰ τὴν ἀκτὴν.

— Ἐπιστρέφει ὀπίσω καὶ θὰ μᾶς διαφύγῃ! εἶπεν ἀκουσίως ὁ μηχανικὸς πρὸς τὸν πλοίαρχον.

— Καθόλου, ἀπάντησεν οὗτος· ὁ κατεργάρας αὐτὸς δοκιμάζει μίαν πανουργίαν, ἣτις θὰ ἐπετύγχανεν ἂν εἶχε νὰ κάμῃ μὲ κανένα Γάλλον ἢ κανένα Ἀγγλον, ἀλλὰ ὄχι μαζί μου. Ὁ *Λάβις*, κύριέ μου, ὅπως ἡμεῖς, δὲν ἔχει ἀνθρακας καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Εὐρώπην εἰμὴ μὲ τὰ ἰστίαι. Ἀνάγκη λοιπὸν ἐξάπαντος ἢ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ ἢ νὰ προσθάσῃ νὰ υπάγῃ εἰς τὸν Ἁγιὸν Δομνικόν. Ἄν ὅμως ὁ καιρὸς ἐξακολουθήσῃ νὰ μᾶς εὖνοῃ, πρὶν κατορθώσῃ αὐτὸ, πρέπει νὰ δοκιμάσῃ τὰς σφαίρας μᾶς.

Ὁ Πινσὼν δὲν ἀπήντησεν· ἡ χαρὰ ἦν προὔξενον αὐτῷ αἰ εἰδήσεις αὐταὶ τὸν κατέπνιγεν. Ἐσκέπτετο ὅτι ἔληγεν ἐπὶ τέλους τὸ παράδοξον αὐτοῦ ταξίδιον. Τὰ δύο ἀτμόπλοια ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως τῶν γαιανθράκων ἐξ ἀνάγκης θὰ προσωρμίζοντο ἐντὸς ὀλίγων ὥρων, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ πλοίαρχου, ὃν παρ' ὀλίγον ἐνηγκαλίζετο ἐκ τῆς ἀγαλλιᾶσεως ὁ μηχανικὸς.

Τὴν νύκτα, μὲ ὄλην τὴν κακοκαιρίαν, ὁ *Φούλτων* κατέρωθε νὰ κρατῇ τὸν *Λάβις* ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τῆς ἠλεκτρικῆς αὐτοῦ συσκευῆς. Εἰκοσάκις ὁ πειρατὴς ἐδοκίμασε νὰ εἰσχωρήσῃ ἐντὸς τοῦ πορθμοῦ καὶ εἰκοσάκις ἀπεκρούσθη ὑπὸ τῶν πυροβολισμῶν. Ὁ *Λάβις* ἀπῆντα εἰς τὸ πῦρ καὶ πολλοὶ ναῦται ἐπληρώθησαν ἐκατέρωθεν· ἀλλὰ διὰ τῶν ἐλιγμῶν τοῦ πειρατικὸν ἀπέφυγε τὴν προσέγγισιν καὶ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ ἀντιπάλου, ὅστις εἰς πάλιν ἐκ τοῦ συστάδην ἤθελε συντρίψει αὐτὸν ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν.

Περὶ τὴν δεκάτην τῆς νυκτὸς ὁ ἄνεμος ἐκόπασεν, ὁ οὐρανὸς ἐφάνη διήστερος καὶ τὰ κύματα ἐγαληνίασαν. Μόλις περὶ τὸ μεσονύκτιον ὁ Πινσὼν ἀπεφάσισε νὰ κατακλιθῇ, πεποιθὸς ὅτι θ' ἀπεβιβάζετο τὴν ἐπιούσαν. Περὶ τὴν πέμπτην ὥραν τῆς πρωῆς ὁ μηχανικὸς αἰσθανόμενος μετ' ἐκπλήξεως τὸν *Φούλτων* κινούμενον, ἐνεδύθη μετὰ σπουδῆς καὶ ἀνήλθεν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Ἡ νῆσος τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ εἶχεν ἐξαφανισθῆ· ἀντ' αὐτῆς ἐβλέπεν ἐνώπιον αὐτοῦ πληθὺν νησιδίων, ἐφ' ὧν τὰ κύματα συνετρίβοντο μετὰ λύσσης. Ὁ *Λάβις* εἰς ἀπόστασιν τριῶν χιλιομέτρων περίπου ἐφαίνετο πλέων ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὑφάλων, λέμβος

δέ τις φέρουσα ἰστίον ἐκυμαίνετο φερομένη ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, διακόσια ὡς ἔγγιστα μέτρα μακρὰν τοῦ *Φούλτωνος*.

[Ἐστιακὴ συνῆσις].

## ΑΘΗΝΑΪΚΑ

Γάμοι ἐπὶ τουρκοκρατίας.

Συνήθεια καὶ τίλος (ὁ) σελ. 588.

**Στολισμὸς τῆς νύμφης.** Ἄμα ἀνέτελεν ἡ ἡμέρα τοῦ γάμου προσήρχετο ἐκ νέου ἡ στολίστρα καὶ τινες συγγενεῖς τῆς νύμφης, πρεσβύτιδες, ὑπανδρῶν, καὶ ἀνηβοὶ κόραι· ἡ θύρα τῆς οἰκίας ἐκλείετο καὶ ἐτίθετο τὸ *γκάγκαρο*<sup>1</sup>, ἢ ἡ *ἀμπάρα*.

Πρῶτον ἔργον τῆς στολίστρας ἦτο νὰ θέσῃ πέλεκυν ἐπὶ τῆς πυρᾶς, ἐπ' αὐτοῦ δὲ *κηκίδια* καὶ *γαρόφαλλα*. Ταῦτα ἐκάλυπτε δι' ἄλλου σιδήρου, ἐφ' οὗ ἔθετεν ἀνθρακας ἀνημμένους. Ἄμα ἐκαίοντο ἀπέσυρε τὸν πέλεκυν ἐκ τῆς πυρᾶς, ἔβριπτεν ὀλίγον ἔλαιον ἐπ' αὐτῶν, διαλύουσα δὲ καὶ μιγνύουσα καλῶς ταῦτα, κατεσκεύαζε μέλαιναν βαφὴν, δι' ἧς ἔβαφεν ἀπειδίως τὰς ὀφρῦς τῆς νύμφης. Μετὰ ταῦτα τὴν ἐγρύσωνεν· ἔθετε δηλαδὴ ἐν χρυσοῦν ἄστρον εἰς τὸ κέντρον τοῦ μετώπου τῆς, ἀνωθεν δὲ τῶν ὀφρῶν σειρὰν ὄλην μικρῶν ἀστέρων βαθμηδὸν μικρυνομένων καὶ ἀκολουθούτων τὴν διεύθυνσιν τῶν ὀφρῶν. Τὰ ἄστρα κατεσκεύαζοντο διὰ μικρῶν τεμαχίων χρυσοῦν κροσσῶν (ἰντράδες) καὶ τεμαχίων χρυσοκανθάρων (ἐντόμων), ἐκολλῶντο δὲ δι' ἀραβικοῦ κόμμεως.

Εἰς τὴν μίαν παρεῖαν τῆς νύμφης διὰ τῶν αὐτῶν μιγμάτων ἐζωγράφιζε τὸν ἥλιον καὶ εἰς τὴν ἄλλην τὴν σελήνην πλησιρανῆ· περίξ δὲ τῶν οὐρανίων τούτων σωματῶν ἔθετε μικρὰ στρογγύλα στίγματα (πούλεια) καὶ τεμάχια μικρότατα χρυσοκανθάρων (!). Ἐπίσης ἐγρύσωνεν ἐλαφρῶς τὰς συγγενεῖς ὡς καὶ τὰς παρευρισκομένας ἀνήθους παρθένους γὰρ τὸ καλὸ, καίτοι αὐταὶ δὲν θὰ παρευρίσκοντο εἰς τὴν τελετὴν τοῦ γάμου.

Εἰς διάφορα μέρη τοῦ προσώπου καὶ τραχήλου τῆς νύμφης, ἀπαραιτήτως δὲ εἰς τὴν σιαγόνα, ἐτοποθέτει ἡ στολίστρα *ἐληρὸς*, καὶ ἐπὶ τῆς ρίζης τῆς ῥινός, ἀκριβῶς μεταξὺ τῶν ὀφρῶν, κατεσκεύαζε μεγάλην *ἐληρὰν*, κολλῶσα πρὸς τοῦτο μαύρην τινὰ σιλιπνήν καὶ στρογγύλην κανθαρίδα. Προσέτι ὑπὸ τὰς βλεφαρίδας τῆς νύμφης καὶ εἰς τοὺς κανθοὺς τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ἔσυρε λεπτὰς μαύρας γραμμὰς (σουρμεῖδες) τῇ βοήθειᾳ τοῦ γνωστοῦ ἐκ τῆς προικοπραδόσεως ἐργαλείου (σουρμεντένι)· διὰ τῶν γραμμῶν τούτων — μὴ πάντα ἀγνώστων καὶ τὴν σήμερον — κατέρωθεν νὰ φαίνωνται οἱ ὀφθαλμοὶ μεγαλειότεροι

1. Εἰς τὴν λέξιν ταύτην, σημαίνουσαν σύρτην τῆς θύρας σιδηροῦν, μὴ ὄντα πλέον σήμερον ἐν χρῆσει, ὀφείλουσιν, ὡς λέγεται, οἱ Ἀθηναῖοι τὴν εἰρωνικὴν ὀνομασίαν «Γκαγκαρατοί».

καὶ ἀμυγδαλωτοί. Πάντα τὰ χρυσώματα, αἱ κανθαρίδες κ.τ.λ. εὐρίσκοντο εἰς τὴν κλασικὴν ταμπακιέραν τῆς στολίστρας.

Μετὰ ταῦτα ἔκοπτε τὸ ὑπὲρ τὸ μέτωπον μέρος τῆς κόμης τῆς νύμφης, ὡς καὶ ἤδη ἐπ' ἐσχάτων ἐπεκράτησε νὰ γίνηται, ἐσχηματίζοντο δὲ οὕτω τὰ λεγόμενα *κιανκιούλια*, τὰ σήμερον λεγόμενα *ἀφέλεια*<sup>1</sup>· εἶτα ἐξέπλεκε τὰς πλαγίας πλεξίδας καὶ τὰς ἐβρίπτε πρὸς τὰ ἐμπρός (περτσέμια<sup>1</sup>) ἀναμειγμένας μετὰ χρυσοῦν νημάτων, (ἰντράδαις καὶ ἀράς) ἐνῷ ὀπισθεν ἐκρέμαντο αἱ ὑπερτεσσαράκοντα πλεξίδες (πισκιούλια) καλύπτουσαι πᾶσαν τὴν ὠμοπλάτην.

Μετὰ ταῦτα — καὶ ἡ ὥρα εἶχε βεβαίως ἀρκετὰ προχωρήσει — ἠρωτάτο ἡ νύμφη ἂν θέλῃ νὰ ὑπανδρευθῇ μὲ *σερροῦτσα* καὶ *κορῶνα* ἢ μὲ μόνον *σερροῦτσα*. Καὶ τὰ μὲν *σερροῦτσα* ἦσαν μικρὰ μεταλλινὰ ῥάβδοι, αἰτινες, ὡς τὰ στελέχη φέρουσι τὸ ἄνθος, ἔφερον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν ὀγκώδεις θυσσάνους ἐκ πυκνῶν, λεπτῶν, καὶ χρυσοῦν συρμάτων, ἐν οἷς ἐπερῶντο *πούλεια*, διαφόρων χρωμάτων, διατελοῦσαι εἰς ἀένναον καὶ τρομώδη κίνησιν. Πέντε συνήθως τοιαῦτα μεταλλινὰ ῥάβδοι ἦσαν κατὰ σειρὰν προσηλωμένα εἰς χρυσὴν ταινίαν πλήρη ἀνθῶν περιστέφουσαν τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μέγα σύμπλεγμα ἐκ νομισμάτων, ὑπερ ἐλέγετο ἰδίως *κορῶνα*. Τὰ *σερροῦτσα*, ἅτινα ἐλέγοντο καὶ *κορῶνα* ἦσαν κτήματα ἁπλοῦς ἐκκλησιῶν δι' αὐτῶν δ' ἐσβόλιζον τοὺς ἐπιταφίους· καὶ συνήθως οἱ μὲν περὶ τὴν Πλάκα κατοικοῦντες ἐδανείζοντο τὴν κορῶνα τῆς Παναγίας Ντουβέργαινας, οἱ δὲ *Κατωμεριταῖς* τὴν κορῶνα τῆς Παναγίας τοῦ Ἀγγέλου. Πολλοὶ ὅμως ἐπίσημοι οἰκογένεια κατὰ τὴν ἐπανάστασιν εἶχον ἰδιόκτητα *σερροῦτσα*, ἴσως ἐκ καταστραφειῶν ἐκκλησιῶν παραλαβοῦσαι ταῦτα. Σώζονται δὲ τοιαῦτα, ὡς ἐπληροφόρηθη, εἰς τὴν *Μογὴν* τῆς Πεντέλης, καὶ εἰς τινὰς οἰκογενεῖας.

Ἡ ἰδίως *κορῶνα* ἦτο ὕψασμα βελούδινον ἐρυθρὸν ἐν σχήματι περιλαμίου τῶν νηπίων (σαλιαρίτα) ἀνεστραμμένου· προσαρμολομένη αὕτη ἀνωθεν τοῦ μετώπου καὶ κατεγχομένη ἐκατέρωθεν παρὰ τὰς παρειὰς ὑπεβαστάζετο ὑπὸ ταινίας χρυσοῦς (καψάλι) κάτωθεν τῆς σιαγόνης διερχομένης καὶ ἐκατέρωθεν ὑπὸ τὴν κόμην ἐπὶ τοῦ *ροτολίου* (παρθενικοῦ φεσίου) ἢ φεσίου κοινοῦ κεκαλυμμένου ὑπὸ μαργαριτῶν, πορπουμένης. Ἡ κορῶνα ἦτο κατὰφορτος ἐκ πολυτίμων κοσμημάτων, νομισμάτων κτλ., ἅτινα συνήθως ἐδανείζοντο παρὰ δικφῶρον κατόχων.

1. Τόσον τεχνικῶς καὶ καλλιτεχνικῶς κατεσκευάζοντο τὰ *περτσέμια*, ὥστε ἐνέπνεον τοὺς τότε ποιητὰς ψάλλοντας·

Περτσέμια ἔχεις σὴ μὴ μαργιὰ,  
περτσέμια ἔχεις στὴν ἄλλη,  
μαργαριτάρι στὸ λαιμὸ  
καὶ γιοῦλια στὸ κεφάλι. . .

Ὅπως κατανοηθῇ τὸ παράδοξον τοῦτο οἰκοδόμημα, ὑπερ δικαίως περιηγητὴς ἀποκαλεῖ *τεράστιον ἀμφιθέατρον*, παραθέτομεν ἀπεικόνισμα τῆς κεφαλῆς τῆς νύμφης, ἀντιγράψαντες αὐτὸ ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ ζωγράφου Dupré «*Voyage à Athènes*», σελ. 37.



Ὅταν ἡ νύμφη ὑπανδρευετο μὲ μόνον *σερροῦτσα*, ἐπὶ τῶν μνηγίων ἔφερε δύο μεγάλα *φλωρὰ* ἔχοντα προσηρμοσμένα περίξ μικρὰ νομίσματα ἢ μαργαριτάρια ἢ ρουμπιέδες, ἐλέγοντο δὲ *μασάλιδες* καὶ ἀνηρτῶντο ἐκ τῆς κόμης διὰ ἀγκύστρων (γάντζων). Ὅπισθεν τῆς κεφαλῆς ἡ νύμφη ἐφόρει μικρὸν φέσιον *ροτολί* ὀνομαζόμενον, δεδεμῆνον διὰ χρυσοῦ *σεβρέ*· τοῦτο δὲ μόνον διετήρει ἡ νύμφη ἐκ τῆς παρθενικῆς ἐνδυμασίας, ἣν ἐπιφλασσόμεθα νὰ περιγράψωμεν ἄλλοτε· τινὲς ὅμως ἐφόρουν *μαργαριταρένιο φέσι*.

Ἡ δὴ μεταβῶμεν εἰς τὴν δικιδόμησιν τοῦ στήθους. Τὸ ὑπὸ τὸν λαιμὸν γυμνὸν μέρος τοῦ στήθους ἐκάλυπτε *γιορτάρτι*, ἢ τοῖ πλέγμα ἐκ νομισμάτων χρυσοῦν, ἀργυρῶν καὶ μαργαριταρίων, ἅτινα ἐπέφρον εἰς νῆμα· κατέληγε δὲ τὸ *γιορτάρτι* εἰς μέγα *Κωσταριτάρτι* ἢ εἰς *σαυρὸν πολύτιμον*· πρὸς τούτοις ἐκ τοῦ λαιμοῦ ἐκρέματο ἡ *καράκα* δηλ. ταινία πολύτιμος χρυσοῦ ἐν ἣ προσέβραπτον *φλωρὰ*, *ρουμπιέδες*, καὶ *Κωσαντινάτα*· πολλάκις καὶ τὴν *καράκα* ἐδανείζοντο παρὰ πλουσιωτέρας οἰκογενεῖας.

Τὴν λοιπὴν ἐνδυμασίαν ἀπετέλουν τὰ ἐξ ἧς ἀν-



τερι ἐκ πολυτίμων ὑφασμάτων, χρυσοῦν σαλιβάρι, σμιουρόγούνα ἢ κακουρόγούνα, ὑποκάμισον μεταξωτῶν με *μπιμπιλιαίς* ἢ *πούλιαίς* ἢ *μοργαριτάρια*, ζώνη πλατεία μεταξίνη χρυσοκέντητος ἢ χρυσοῦν μαντήλιον (τζεβρός). Ἐν ταῖς χερσὶν ἔφερε ψέλλια ἐκ χρυσῶν ἀλυσίδων ἀποτελούμενα, ὀνομαζόμενα *μπιλεζίκια*, ἐκ δὲ τῶν ὧτων παρμυγισα ἐνώτια. Ἡ ὑπόδησις (ποδεμὴ) ἦτο διπλῆ, ἔσθθεν μὲν ψιλὰ ἐμβάδες ἐρυθραὶ (τερλίγια) καὶ ἔξωθεν συρτὰ κίτρινα ὑποδήματα. Σημειωτέον ὅτι περικνημίδας δὲν ἐφόρουσαν! . . . Μὴ ἀποστρέφετε ὅμως τὴν ὄψιν, διότι αἱ τότε Ἀθηναῖαι διακρίνοντο διὰ τὸ καλλίσφυρον αὐτῶν καὶ τὴν ἄκραν τῶν ποδῶν ἐπιμέλειαν, ἀμιλλώμεναι ἐπὶ λευκότητι καὶ ἀπαλότητι ἐπιδερμίδος καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ νήπια.

Τέλος ἡ στολιστρία ἔθετεν ἐντὸς λεκάνης τρεῖς βόλους ἄλατος, ἅμα δὲ ἤρχιζε νὰ διαλύεται, ἐφ' ὅσοντιζε τὰ δωματῖα λέγουσα: «Ὅπως λυόνει τὸ ἄλατι νὰ λυώσουν οἱ ὄχτροι». Ὅπισθεν τῆς ζώνης τῆς νύμφης ἔκρυπτε κρυφίως μικρὸν ψαλλίδιον ἀνοικτὸν, ὅπως *κοποῦν ἢ κακαίς γλώσσαις*, καὶ ἐννέα ἀμύγδαλα ὅπως *κίμην ἐννέα γιγῶν*, καὶ κάτωθεν τοῦ ὑποδήματός της διὰ κατραμίου ἔκαμνε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ—γιὰ νὰ πατήσῃ τὸν τρισκατάρατο. — Πρὸς τούτοις ἐδίδετο εἰς τὴν νύμφην ἀρέσθημα ἀποτελούμενον ἐξ ὕδατος, ζακχάρως, κανέλας, γαροφάλων, καὶ φλοιοῦ λεμονίου, ὡς ἐνδυναμωτικὸν κατὰ τῆς κοπώσεως.

Οὕτω συνετελεῖτο ὁ στολισμὸς τῆς νύμφης καὶ ἐπερατοῦτο τὸ καλλιτεχνικὸν τῆς στολιστρίας ἔργον. Τάλαινα νύμφη! ἦτις ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ὑπεχρεοῦτο νὰ διαμείνης ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἐξ ὧν τὰς δύο ἔγγαμος!! Ὡς λέγουσιν ὅμως τὰ *κακὰ στόματα*, νεωτεριστῆαι τινες γαμβροὶ εἰσερχόμενοι εἰς τὴν παστάδα ἔπλυνον τὴν νύμφην διὰ μέλανος στυφοῦ οἴνου, διεσκορπίζον σεργούτσα, κορώνας, χοτόζικα, ἰντράδες, πούλιας, γιορντάνια, δίχτυα, κανάκες κτλ. εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ δωματίου καὶ ἐθαύμαζον τοὺς ξανθοὺς ἢ μέλανος πλοκάμους τῆς παρθένου νύμφης, περιστεφόντας ἀφειδῶς τὸ ἐρυθρὸν πρόσωπόν της, ἐρυθρὸν ἦδη ἐκ μόνου τοῦ χρώματος τῆς αἰδοῦς. . .

Οἱ γέροντες, καὶ ἰδίως αἱ γυναῖκες, διεμαρτύροντο ἐπὶ τούτοις, καυτηριάζουσαι διὰ φοβερῶν ἐμφράσεων τὴν ἔκλυσιν τῆς ἐποχῆς, καὶ τὴν περιφρόνησιν τῶν πατροπαράδοτων ἠθῶν καὶ ἐθίμων!!

**Στολισμὸς τοῦ γαμβροῦ.** Ὁ στολισμὸς τοῦ γαμβροῦ οὐδὲν περιέχει τὸ ἔκτακτον· ἀντὶ τῆς στολιστρίας μετακαλεῖτο ὁ κούρεὺς, ὀλωμανὸς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ. Ὁ μελλόγαμβρὸς ἐτοποθετεῖτο εἰς ὑψηλὴν τινα θέσιν, *θρονί*, ἦτις ἦτο συνήθως εὐρὴ ἀνάκλιτρον ἐφ' οὗ ἐπέθετον προσκεφάλαια καλυπτόμενα δι' ὀθόνης· ὅταν ὁ καιρὸς ἐπέτρπε, τὸ ζύρισμα ἐγένετο εἰς τὴν αὐλήν, ἦτις κατὰ τὰς τότε διαιρέσεις ἀπετέλει τὸ σπουδαϊστὸν καὶ ἀναπόφευκτον διαμέρισμα τῆς

οἰκίας. Ἐνῶ ὁ γαμβρὸς ἐξυρίζετο τὰ ὄργανα ἔπαιζον, οἱ δὲ συγγενεῖς προσερχόμενοι ἐβρίπτον ἐπὶ τῶν ὧμων τοῦ κούρεως δῶρα, μαντήλια, γεμενιά κτλ., ἐντὸς δὲ τῆς λεκάνης του χρέματα. Ὁ κούρεὺς ἀφ' οὗ διὰ τῆς ἀφῆς ἐπέθετο ὅτι τοῦ γαμβροῦ αἱ παρειαὶ ἐπανῆλλον εἰς τὴν ἀνεθόνητα, ἐλάμβανε τὸ γνωστὸν *κατὶ* καὶ διὰ ῥοδοστάμου ἐβρίκινεν ἀφειδῶς τὸ πρόσωπον τοῦ γαμβροῦ, ἐπεδαψίλευε δὲ καὶ εἰς τοὺς παρισταμένους ἱκανὰς σταγόνας· μετὰ ταῦτα ἐκτενίζε τοῦ γαμβροῦ τὴν μακρὰν κόμην (ἐὰν ἀνήκεν εἰς τὴν πρώτην κοινωνικὴν τάξιν, διότι οἱ τῆς δευτέρας, *παζαργιάνοι*, ἔκειρον τὴν κόμην). Πρὶν ἢ ἀναχωρήσῃ ὁ κούρεὺς ἐφρόντιζε νὰ κρύψῃ ἐντὸς τῆς ζώνης τοῦ γαμβροῦ *μαυρομάτικο μαγαῖρι* γιὰ τὸ *μάτι*, οἱ συγγενεῖς του δὲ τότε παραλαμβάνοντες αὐτὸν ἀνῆρχοντο εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπως τὸν ἐνδύσωσιν, ἐνῶ εἰς τὴν αὐλήν τὰ ὄργανα ἔπαιζαν ἀδικλειπτῶς. Ἡ ἐνδυμασία τοῦ γαμβροῦ ἦτο συνήθως τουρκικὴ (ἀντερί, γούνα, ζωνάρι, σαλιβάρι κτλ.), ἢ τοῦ γάμου ὅμως ἐνδυμασία ἢ το πολυτιμότερα, διὸ πολλάκις ἐδανείζοντο πολλὰ ἐξ αὐτῆς. Ἡ ἐνδυμασία ἐποικίλει κατὰ τὰς κοινωνικὰς τάξεις· οὕτω τὸ καλπάκιον εἰς τὴν δευτέραν τάξιν ἀντικαθίστατο διὰ μικροῦ ἐπιπέδου φρεσίου περιτετυλιγμένου διὰ μαντηλίου (κασπαστί), εἰς τὴν τρίτην διὰ μεταξίνου μαντηλίου καὶ εἰς τοὺς χωρικοὺς διὰ κοινοῦ μαντηλίου (σερβέτα). Ἡ ὑπόδησις (ποδεμὴ) τῶν ἀνδρῶν ἦτο ὡς καὶ ἡ τῶν γυναικῶν.

Οἱ μελλοντοίμοι ἐστολίσθησαν.

**Τελετὴ τοῦ γάμου.** Ἡ 4 μ. μ. ἤχησεν— ὦρα καθ' ἣν συνήθως ἐτελοῦντο οἱ γάμοι— ὁ γαμβρὸς ὠχρίασεν, ἐνῶ ἐξ ἐτέρου ἡ νύμφη θὰ ἤρυσθριασεν· ἀλλὰ τοῦ μὲν νυμφίου ἡ ὠχρότης εἶνε καταφανὴς προκαλοῦσα λογοπαίγνια τῶν συγγενῶν, τῆς νύμφης ὅμως ἡ ἐρυθρότης ποῦ νὰ φανῇ, μέσῳ τῶν ἀστέρων καὶ βαφῶν! Πρώτη, προσερχομένων τινῶν συγγενῶν τοῦ γαμβροῦ, ἐκκινεῖ ἢ συνοδεῖα τῆς νύμφης, ἣν ἀφίνοντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν μετ' εὐαρίθμων συγγενῶν, μεταβαίνουσιν ὅπως παραλάβωσι καὶ τὸν γαμβρὸν, ὃν ἅμα ἀκούεται ὁ ἦχος τῶν προσεγγιζόντων ὀργάνων ἀρχίζουσι νὰ ζυρίζωσιν. Ὁ γαμβρὸς στολισθεὶς, ὡς ἄνω ἐρρέθη, διευθύνεται πρὸς τὴν ἐκκλησίαν μέσῳ βροχῆς ὀρυζίου καὶ χιόνος βαμβακοσπόρων, προηγούμενοι τὰ ὄργανα παίζοντα *ταξίμι*· τὸν γαμβρὸν βαδίζοντα φυσικῶς κρατοῦσι διὰ τῶν βραχιόνων στενὸς τις συγγενὴς καὶ ὁ *κουμπάρος*· τὴν τριάδα περιουκλοῦσιν οἱ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων συγγενεῖς αὐτοῦ τε καὶ τῆς νύμφης, καὶ οὕτω φθάνουσιν εἰς τὸν ναὸν, ὅπου πάντοτε ἐτελοῦντο οἱ γάμοι.

Ἀλλ' ἡ μετάβασις τῆς νύμφης εἰς τὴν ἐκκλησίαν δὲν ἦτο τόσῳ ἀπλῆ ὡς ἡ τοῦ γαμβροῦ· πρὶν ἀναχωρήσῃ ἐφίλει πάντας καὶ πάσας, ἰδίως δὲ τῶν πρεσβυτέρων τὰς χεῖρας λαμβάνουσα τὰς εὐχὰς των:

«καλὴ μάτρα, καλορροζίκια, καλοὺς ἀπογόνους, καλὰ ἔσθνα, νὰ κἀμῆς ρίζαις καὶ κορφαίς, κτλ». Εἶτα δὲ πρῶτον ἐτοποθετεῖτο μέσῳ δύο γραῶν δυσειδεσάτων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ μικρῶν τὸ ἀνάστημα, αἵτινες τὴν ἐκράτουν διὰ τῶν βραχιόνων, ἔχουσιν ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας· ἡ τοιαύτη τοποθέτησις τῆς νύμφης ἐγένετο, ὅπως ἡ καλλογὴ τῆς *κρατᾶ* ἔσται *μάτρια*. Προηγούμενοι δὲ τὰ στέφανα, δῶρα τοῦ κουμπάρου, ἐντὸς πολυτίμου δίσκου, καὶ ὑπὸ ταῦτα ὑπῆρχε τὸ *κουμάσι* τοῦ κουμπάρου, ὑφασμα μεταξίνου. Πρὸ τῆς νύμφης καὶ εὐθὺς μετὰ τὰ ὄργανα παῖς τις περιεπάτει ὀπισθοβατικῶς κρατῶν μέγαν καθρέπτην ἀπέναντι αὐτῆς. Ἡ νύμφη εἶχε τεταπεινωμένους τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ σχεδὸν κλειστοὺς, ἐβάδιζε δὲ, προσβλέπουσα εἰς τὸν καθρέπτην καὶ ἐξ αὐτοῦ ὀδηγούμενη, βραδέως. . . βραδύτατα. . . μόλις σύρουσα τοὺς πόδας· ἡ μάλλον εἶπε, τόσον ἀργά, ὥστε ὦρα παρήρχοντο ὅπως φθάσῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. . . Μάλιστα διηγούνται ὅτι νύμφη τις— τῆς Μπαμπάρινας— τὸ *παράκαμε* καὶ τόσον ἀργὰ ἐβάδιζεν, ὥστε, καίτοι κατόκει πλησίον τῆς ἐκκλησίας, ἠναγκάσθησαν νὰ μετακαλέσωσιν ὑπηρέτας μετὰ *γαργαρίων*, διότι ἐνύκτωσε.

Πρὸς τὸ βᾶδισμα τῆς νύμφης ἐλανονίζετο καὶ ὁ χρόνος τῶν ὀργάνων, ὁ δὲ ἦχος τῆς προπομπῆς τῆς νύμφης ὠνομάζετο *νίνι-νίνα*. Ὅταν διήρχετο ἢ συνοδεῖα θύρου ἠκούετο ὀπισθεν τῶν κεραιῶν, διὰ τῶν πυκνῶν συρμάτων τῶν ὀπείων αἱ παρθένοι ἔβλεπον διερχόμενον τὸ μέλλον αὐτῶν, ἐνῶ πανταχόθεν ἐβρίπτετο ὄρυζα καὶ βαμβακοσπόρος· Ὁ ταχὺς ῥυθμὸς τῶν ὀργάνων (ταξίμι) ἀνήγγελλε τὴν ἔλευσιν τῆς νύμφης εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅταν δὲ ἀφικνεῖτο καὶ ὁ γαμβρὸς τότε καὶ *μόνον* τότε ἔβλεπε τὴν νύμφην καὶ μετ' αὐτῆς τὴν τύχην του!

Παράδοξον ἔθιμον ὑπῆρχε κατὰ τὴν συνάντησιν δύο νυμφῶν καθ' ὁδόν. Ὅταν τοῦτο συνέβαινε, αἱ συνοδεῖαι ἴσταντο ὡς ἀπολελιθωμένοι. . . αἱ δύο νύμφαι ἐπροχώρουν *καμαρώνουσαι* καὶ κρατοῦσαι εἰς τὸ στόμα ἀργυροῦν νόμισμα (παρᾶν)· προσεγγίζουσαι δὲ τὰ χεῖλη των ἀντήλασσον τῇ βοήθειᾳ τῶν ὀδόντων τὸ νόμισμα, τῶν συνοδευόντων δ' αὐτοῦς ἀπειθύνοντων ἀπειρίαν εὐχῶν, ἐξηκολούθουν τὸν δρόμον των.

**Ἱεροτελεστία.** Ἡ Ἱεροτελεστία τοῦ γάμου οὐδὲν ἔθιμον περιεῖχε μὴ διασωθῆν μετὰ ἡμῶν, ἐκτὸς τοῦ τυλίγματος· δηλ. ὅτε ἐγένετο ὁ τριπλοῦς κύκλος ψαλλομένου τοῦ «Ἡσαΐα χόρσευ» ἐκράτουν ὀπισθεν αὐτῶν ὑφασμα— τὸ δῶρον τοῦ κουμπάρου— δι' οὗ τοὺς ἐτύλισσον διὰ μιᾶς στροφῆς λίαν χαλαρῶς, εἰς τὸν ὅσον ὥστε νὰ μὴ ἐμποδίζωσιν εἰς τὰς κινήσεις των, ἐνῶ ἄρῃεν τέκνον ἐκάστου τοὺς διεχώριζε διερχόμενον μέσῳ αὐτῶν.

Τὰ στέφανα τοῦ γάμου ἦσαν ἐκ κλήματος— συνήθως ἐκ τοῦ εἶδους τοῦ λεγομένου *σιρικίου*— ἔχοντος ὠρισμένον ἀριθμὸν ὄζων (κόμπων), περι-

εἰλισσον δ' αὐτὰ διὰ ταινιῶν καὶ χρυσομάτων· τινὲς ὅμως εἶχον ἀργυρᾶ.

**Μετάβασις τῆς νύμφης εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ.** Μετὰ τὸ πέρας τῆς Ἱεροτελεστίας, οἱ συμπέθεροι ἠνοῦντο καὶ ἐπέστρεφον πάντες ὁμοῦ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ προπορευομένων τῶν ὀργάνων καὶ παίζόντων τὸ γνωστὸν *νίνι-νίνα* ἀλλ' εἰς ταχύτερον ῥυθμὸν. Τὸ παράδοξον εἶνε ὅτι καθ' ὁδὸν ὁ γαμβρὸς καὶ ἡ νύμφη δὲν συνεβάζον, ἀλλὰ προηγείτο μὲν ἐκείνος βρασταζόμενος ὑπὸ δύο γηραιῶν συγγενῶν του, εἶπετο δ' ἡ νύμφη μέσῳ τῆς ζυνορίδος τῶν γνωστῶν ἤδη ἡμῖν κωλῶν γραιῶν. Ἄμα ἐφθάνον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, τὰ ὄργανα ἔκρουον τὸ γνωστὸν *ταξίμι*. Τότε ἐξήρχοντο τῆς οἰκίας τοῦ γαμβροῦ γυναῖκες συγγενεῖς αὐτοῦ προπορευθεῖσαι πρὸς ὑποδοχὴν. Ὁ γαμβρὸς ἴστατο βήματα τὰ πρὸ τῆς ἐξῶ θύρας, καὶ προηγείτο ἡ νύμφη· καὶ μία μὲν τῶν γυναικῶν ἐδίδεν αὐτῇ μικρὸν ἄρτον σύμβολον εὐτυχίας, ἑτέρα *ρόδι* σύμβολον πολυτελείας, καὶ ἄλλη μίαν *καθούλα* βάμβακος, ἅτινα ἡ νύμφη λαμβάνουσα ἐδίδε πρὸς τὰ ὀπίσω χωρὶς νὰ σταφῇ, ἐνῶ γυνὴ δι' ὕδατος ἔχοντος ἀναλευμένον ἄλας ἐβρίκινε τὰ πόδια, καὶ ἄλλη ἐβρίκινε διὰ τοῦ γνωστοῦ *κατίου*. Πρὸς τοῦτο ἐντὸς κυπέλλου πλήρους μελιτος ὑπῆρχε δίδυμον ἀμύγδαλον διχασμένον, ἐξ ὧν τὸ ἐν ἐδίδατο τῇ νύμφῃ, ἦτις ἐξεμύζα μόνον αὐτό· γυνὴ δὲ ἐκ τῶν παρ' αὐτῇ διὰ μαντηλίου τὸ ἐλάμβανε ἐκ τοῦ στόματος τῆς νύμφης ἐπιμελῶς, τὸ *εἶδενε κίμφο* καὶ τὸ ἐφύλαττε· ἀλλ' ὁ γαμβρὸς. . . τὸ ἔτρωγε. Τὸ ἔθιμον τῶν ἀμυγδαλῶν καὶ τοῦ μελιτος διατηρεῖται μέχρι σήμερον ἐν Ἀθήναις διδόμενον ὅμως κατὰ τὴν Ἱεροτελεστίαν.

Ἡ νύμφη ἴσταται ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῆς ἐξῶ θύρας, θέτουσα δὲ τὸν μικρὸν δάκτυλον τῆς χειρὸς ἐπὶ τοῦ μελιτος χαράσσει τέσσαρας σταυρούς: εἰς τὸ ἄνω μέρος, εἰς τὰς δύο πλευράς καὶ εἰς τὴν οὐδὸν τῆς θύρας, ὁ δὲ γαμβρὸς προχωρεῖ. . . ἐξάγει ἐκ τοῦ ζωναρίου του τὸ *μαυρομάτικο μαγαῖρι*, χαράσσει τρεῖς τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ὅπου ἤλειψεν ἡ νύμφη μέλι, καὶ εἶτα καρφώνει αὐτὸ ἰσχυρῶς εἰς τὰ ἄνω τῆς θύρας καὶ εἰσερχεται εἰς τὴν αὐλήν, οἱ δ' ἐπόμιοι ἀνασπῶσιν αὐτό.

Κατὰ τὴν ἔλευσιν τῆς νύμφης ἡ πενθερὰ κρύπτεται, φοβουμένη μήπως, ἅμα τὴν ἀτενίσῃ ἡ νύμφη, εἶπῃ *μέσα της* τὸ φοβερὸν:

«Χάμ παθερά  
ἐγὼ νοικαυρά».

Μετὰ τὸν γαμβρὸν εἰσερχεται ἡ νύμφη, ἥς τὸν βραχίονα λαμβάνει ἐκεῖνος πρὸ τῆς κλίμακος τότε τὸ πρῶτον, τὴν ὀδηγεῖ παίζόντων τῶν ὀργάνων εἰς σοφᾶν τῆς αἰθούσας, εἰς τὴν τιμητικὴν γωνίαν (μπάσι) πλησίον τοῦ *τζακιού*, καὶ καθήσεται παρ' αὐτῇ.

Ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐκάθητο χωρὶς οἱ ἄνδρες τῶν γυναικῶν· παίζόντων δὲ τῶν ὀργάνων ἐγένετο μι-



κούς χορός εις ἓν ὄμως δὲν ἐλάβανον μέρος οἱ νεόνυμφοι. Μετὰ ταῦτα ἐτρώγον πάντες ἐκτὸς τοῦ ζευγὸς καὶ ἔφρουγον διασκορπίζοντες εὐχάς, καὶ καταλίποντες γραίαν τινα, συνήθως τὴν τροφὸν τῆς νύμφης, παρακοιμωμένην, ἥτις προσέφερεν εἰς τὴν νεαρὸν ζεύγος πιστούτως ψιττὸν ὅπως φάγη, εἶτα δ' ἀποχωροῦσα ἐκοιμάτο εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον ὅπως μὴ γίγῃσι κωφὰ παιδιά. Ἄλλ' ἐνίοτε ὁ γαμβρὸς εἰσερχόμενος εἰς τὴν νυμφικὴν παστᾶδα ἐδλεπεν ἐκπεπληγμένος ἐπὶ τῆς κλίνης του ναυηλωτῶς ἐξηλωμένους δύο τρεῖς γεννάδας ἐκ τῶν στενῶν συγγενῶν του. . . . Καὶ ὁ μὲν γαμβρὸς τοὺς παρακάλεε νὰ φύγῃσιν ἐπὶ τέλους, ἀλλ' αὐτοὶ ἀπεκρίνοντο « τᾶξέ μου », ἕως ὅτου ὁ γαμβρὸς ὑπέσχετο εὐωχίαν—ὄχι τράπεζαν, διότι ἀναφέρεται ὅτι γαμβρὸς ὑποσχεθεὶς τράπεζαν τοῖς ἐστειλε ἐξελίγῃ τραπέζει, — καὶ οὕτω οἱ ἄστειοι ἐξέκονμιζοντο. . .

**Ἡ ἐπαύριον.** Περὶ τὰς 10 π. μ. τῆς ἐπαύριον ὁ κουμπάρος συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν ὀργάνων μετέβαινεν εἰς τὴν οἰκίαν τῶν γονέων τῆς νύμφης καὶ παραλαμβάνων τὰ γλυκύσματα, ἅτινα εἶχον ἀποστείλει οἱ συγγενεὶς καὶ φίλοι, μετέφερε ταῦτα εἰς τοὺς νεόνυμφοὺς ἐντὸς δίσκων (ταμπλάδων), οὓς ἐβάσαζον ἄρβυρα τέκνα προπορευομένων τῶν ὀργάνων, διὰ τοῦ ἤχου τῶν ὀπῶν οἱ νεκροὶ σύζυγοι ἐξύπνων. . . Ἀναρίθμητα εἶνε τὰ ἔθνη δι' ὧν ἐξύπνων τοὺς νεόνυμφοὺς, δυνάμενα νὰ ἀποτελέσωσιν ἰδίαν συλλογὴν, οὐδέποτε ὄμως ἐλησημονεῖτο τὸ

« Ἐύπνησι, πετροπέδικα,  
καὶ τίναξ τὰ ἑρτᾶ σου,  
καὶ βγάλ' τον τὸν χρυσὸν ἀπ' αὐτὸ  
ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά σου . . . »

Ἐκ τῶν δίσκων προηγεῖτο εἰς, ὃ καὶ πολιτιμότερος, περιέχων ζεύγος πιστούτως ἑψημένων—δῶρον τοῦτο τῶν γονέων τῆς νύμφης—ἐπὶ πολυτίμου πιάτου, καὶ ἠνωμένων διὰ τοῦ ῥάμπους αὐτῶν, καθ' ὃν τρόπον φιλοῦσιν ἀλλήλας αἰπερίσεραί· ἦτο δὲ σημεῖον ἰσοβίου ἀγάπης. Ταῦτα ἦσαν προωρισμένα διὰ τὸ μεσημβρινὸν γεῦμα τῶν νεόνυμφων ἐκτὸς τῶν κεφαλῶν αἷς διὰ τοῦ ῥάμπους συνηνωμένας ἔδενον ἐν ὑφάσματι καὶ τὰς ἐκρέμων εἰς τὸ εἰκόνημα τῆς Παναγίας. Πλὴν τούτων προσέφερον τοῖς νεόνυμοις καὶ ζεύγος ζωντανῶν περισσερῶν λευκῶν. Οἱ συναρθροισθέντες συγγενεὶς εὐωχοῦντο εἰς δωμάτιον, μακρὰν τῆς ἀσράτου νύμφης, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ κουμπάρου.

Ἐγειρόμενος τοῦ ὕπνου ὁ γαμβρὸς ἐβόκινε τὴν κλίνην διὰ χρημάτων προωρισμένων διὰ τὴν μέλλουσαν νὰ εὐτρέψῃ τὴν κλίνην, ἥτις συνήθως ἦτο ἡ παρακοιμωμένη τῆς χθές. Μετὰ τὸ πέρας τῆς εὐωχίας οἱ συγγενεὶς διαλύοντο, τὰ δὲ ὄργανα ὠδήγουν τὸν κουμπάρου εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ ἀπεχώρουν. Σημειώτερον ὅτι ἐν ταῖς μετὰ τὸν γάμον κατ' οἶκον διασκεδάσειν ἐκτὸς τοῦ βιολίου καὶ λαοῦτου, ἦτο ἐν χρήσει καὶ τὸ ντέφι (νταφι),

ὀνομαστὸς δὲ παίκτης τούτου ἐν Ἀθήναις ἦτο ὁ Ἀλαγιάννης ἐξ οὗ καὶ τὸ ἐγχώριον ἄσμα

Ἀλαγιάννη Κωνσταντῆ  
Γιατί δὲ 'μίλξ καὶ σὺ.

**Τρίμερα.** Τὴν τρίτην ἀπὸ τοῦ γάμου ἡμέραν τὰ ὄργανα ἐπήγαγιαν εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ κουμπάρου, ὃν παραλαμβάνοντες ὠδήγουν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ μεθ' οὗ καὶ τιναν ἄρβυρον συγγενῶν του ἐπισκέπτοντο τοὺς συγγενεὶς τῆς νύμφης, εἶτα τοὺς τοῦ γαμβροῦ καὶ τινὰς στενοὺς φίλους ὅταν ὁ γαμβρὸς χάριν τῶν ἐπισκέψεων τούτων ἀνεχώρει τῆς οἰκίας του, τότε καὶ μόνον τότε ἡ νύμφη ἔπλυε τὸ πρόσωπον καὶ ἀφήρει τὰ χρυσώματα, ἀνέμενε δὲ τὴν ἐπάνοδον τοῦ συζύγου, ὅστις ἦτο ὁ μόνος ἄνθρωπος ἐν ἑπτὰ ἡμέρας θὰ ἔδλεπε, μηδὲ τῆς μητρὸς τῆς ἐξαιρουμένης. Ὁ γαμβρὸς κατὰ τὰς ἐπισκέψεις του ἐλάμβανε δῶρα ἦτοι ἀγγεῖα κρυστάλινα πλήρη γλυκοῦ, μετὰξίνα μαντήλια κτλ., εἶχε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ ὑπηρετὴν ὅπως τὰ μεταφέρει. Τὸ ἔθιμον τοῦτο σώζεται καὶ ἐν τῇ παροίμῳ

« Ὅτι πᾶρ' ἡ νύφη 'μπρὸς  
καὶ ὁ γαμπρὸς 'ς τῆς τρεῖς ἡμέρας ».

Οἱ συνοδευόντες τὸν γαμβρὸν ἐκλεπτον συνήθως ἐν τῆς οἰκίας τῶν συγγενῶν δονίθας, νήσας, ἰνδιάνους, οὓς οὗτοι ἄφινον, ἀπατώμενοι δὴ—θεν, καὶ τὰ μετέφερον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, ὃπου ἔτρωγον, πλὴν τῶν νεόνυμφων.

**Ὁχτώμερα.** Τὸ ἑπτέρας τῆς ὀγδόης ἀπὸ τοῦ γάμου ἡμέρας, ἥτις ἦτο συνήθως Κυριακὴ, ἐτελεῖτο ἡ τελευταία γαμήλιος τελετὴ τὰ ὀχτώμερα ἢ πιστρόφια. Πάντες συνέτρωγον παρὰ τοῖς γονεῦσι τῆς νύμφης «στὰ πεθερικά τοῦ γαμβροῦ», εἰς τὸ γεῦμα δὲ τοῦτο παρευρίσκετο ἐπὶ τέλους ὁ τε γαμβρὸς καὶ ἡ νύμφη, καθαρὰ, ἄνευ χρυσωμάτων, ἀλλὰ πλουσιοπαροῦχος ἐστολισμένη, παρέχουσα εἰς κοινὴν θέαν τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου τῆς εὐλεύθερα παντὸς βάρους, τότε δὲ ἤκουον καὶ τὴν φωνὴν τῆς, διότι ἀφεύκτως ἔπρεπε νὰ τραγουδήσῃ.

Οὕτω ἐτελειώθην ἡ τελετὴ τοῦ γάμου.

Ἐπισκέψεις ἐπὶ τοῖς γάμοις δὲν ἔκαμνε τὸ ζεύγος, ἀλλὰ μόνον μετὰ παρέλευσιν ἑνὸς ἔτους καὶ ἅπαξ μόνον κατὰ τὰς λοιπὰς δ' ἑορτασίμους ἡμέρας ἐξήρχοντο εἰς ἐπισκέψεις χωρὶς ὁ σύζυγος τῆς συζύγου του, συνήθως δὲ πολλαὶ γυναῖκες ὁμοῦ.

Οἱ Ἀθηναῖκοι γάμοι μεγάλως εἶχον κινήσει τὸ ἐνδιαφέρον τῶν περιηγητῶν, ὧν τινὲς μὲν περιγραφὰς ἐδημοσίευσαν, τινὲς δὲ εἰκόνας ἔγραψαν· ἐκ τῶν περιγραφῶν ὡς λεπτομερεστέρως εἶνε γνωστὴ ἡμῖν ἢ ἐν τῷ περιοδικῷ «New Monthly Magazine» δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἑλληνικοὶ γάμοι ἐν Ἀθήναις», ἥτις ἀνεδημοσιεύθη εἰς τὸν

21ον τόμον (1828) σελ. 119 τοῦ περιοδικοῦ «Revue Britanique». Ἡ ἐν λόγῳ περιγραφὴ εἶνε μὲν μετὰ χάριτος γεγραμμένη ἀλλ' οὐχὶ καὶ μετ' ἀκριθείας· ὁ γράψας φαίνεται ὅτι παρευρήθη εἰς διαφόρους γάμους καὶ ἐξ αὐτῶν συνέθεκε μίαν περιγραφὴν· ἐπειδὴ δὲ φαίνεται ὅτι ἐπισκέψατο τὰς Ἀθήνας εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν εἶχον ἐγκατασταθῆ καὶ ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, εἰς ἀπομακρυσμένας συνοικίας Ἀθῆναι, εἶδεν ἀλλεθικῶς καὶ ἀθηναίκοις γάμους, καὶ οὕτω ἐν τῇ περιγραφῇ του τὰ εἰς τὴν νύμφην ἀφορῶντα ἔθιμα εἶνε ἀθηναϊκά· τὰ δὲ εἰς τὸν γαμβρὸν ἀλλεθικῶς ἐκτὸς ἐὰν ὁ περιγραφεὶς γάμος ἦτο μικτὸς, τοῦτέστι πτωχὴ κόρη Ἀθηναία—καὶ εἶνε πτωχῆς οἰκογενεῖας γάμος—ὑπανδρεύετο μετ' Ἀθῆναιον χωρικοῦ, διότι συνέθεσαν τοιοῦτοι γάμοι μετὰ τὴν ἐπανάστασιν, ἢ ὕπερ πιθανώτερον, μετ' ὀπλαρχηγίσκου ἐκ τῶν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐν Ἀθήναις ἐγκαταστάτων.

Ὅπως διέφερον καθ' ὅλα μέχρι τῆς μικροτέρας λεπτομερείας οἱ ἐντὸς τῶν τειχῶν Ἀθηναῖοι τῶν ἐκτὸς καὶ ἐν τοῖς χωρίοις πλὴν τοῦ Ἀμαρουσίου κατοικούντων Ἀθῆναιων—διότι ἐκατέρω τῶν φυλῶν διέτρεπε τὴν γλώσσαν, τὴν ἐνδυμασίαν, τὰ ἔθνη, τὰ ἔθιμα, τὰς παραδόσεις, τὰ προτερήματα, καὶ τὰ ἐλαττώματα—οὕτω καὶ κατὰ τὴν τέλει τῶν γάμων ὑπῆρχε μεγίστη διαφορὰ ἢ μάλλον οὐδεμία ὁμοιότης· ἢ ἀπροσπαθήσωμεν δὲ νὰ δώσωμεν ἄλλοτε μικρὰν περιγραφὴν τῶν ἀνατὴν Ἀττικῆν ἀλλεθικῶν γάμων. Ἡ διαφορὰ αὕτη ἢ μάλλον ἀντίθεσις τοῦ χαρακτήρος καὶ τῶν ἑθίμων τῶν πρὸ τεσσάρων καὶ ἐπέκεινα αἰῶνων συνοικουσῶν φυλῶν διετηρήθη μέχρις ἐσχάτων, διατηρεῖται δὲ καὶ ἤδη κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ διὰ πολλοῦ μὲν ἄλλους λόγους, ἰδίως δὲ διὰ τὴν μέχρι τῆς ἐπανάστασεως ταπεινότεραν θέσιν τῶν Ἀθῆναιων, ὄντων οἰοῖται δουλοπαροίκων, καὶ τὴν ἔλλειψιν συγκοινωνίας.

Ὁ περιηγητὴς λέγει λ. χ. ὅτι διήρχετο πρὸ τῆς οἰκίας του ὁ ἀθηναῖκος γάμος ἡγούτων τῶν κυβάλων καὶ τυμπάνων, ὅπερ ἦτο ἔθος ἀλλεθικῶν· τύμπανα δὲ ἢ τοὺμπανα ἐν Ἀθήναις δὲν ἦσαν ἐν χρήσει εἰς τοὺς γάμους· ἀλλὰ καὶ ἡ μέχρι βαρβαρότητος ψυχρότης καὶ περισρόνησις τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν γυναῖκα δι' ἣς ἐπιδεικτικῶς δείκνυται ἢ ὑπερηγοῖα τοῦ ἀνδρὸς εἶνε ἀλλεθικὴ, πᾶσαν δ' ἀμφιβολίαν αἶρει ἡ περιγραφὴ τῆς ἐνδυμασίας τοῦ γαμβροῦ ἥτις εἶνε ἀλλεθικὴ. Μεταξὺ τῶν παρενηνοήσεων τοῦ ἀνωνόμου περιηγητοῦ ἀναφέρονται τὸ ὅτι μικρὰ κόρη προσελθούσα κατὰ τὸν γάμον ἐφίλησε τὴν χεῖρα τῆς νύμφης· τοῦτο ἀνεπίθεσθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς ἔθιμον, ἐνῶ ἦτο γεγονός ὅπερ συνέθη ἕνεκα εἰδικῶ ἐπὶ τοῦ περιγραφέντος γάμου καὶ ἀσημάντους ἴσως λόγους. Ἐν τούτοις μετὰ μεγάλως χάριτος περιγράφει τὸν στολισμὸν τῆς νύμφης. «Βίβον, γράφει, τὴν νύμφην καθήμενην μέσῳ πολλῶν ἐλληνίδων φίλων τῆς» συν-

ετλειτο ὁ στολισμὸς τῆς· ἡ τροφὸς τῆς (!) ἔδιδε τὸ τελευταῖον χέρι εἰς τὸ πελώριον οἰκοδόμημα τοῦ σκουφώματός τῆς. Ἡ coiffure—ἢ ἀποκαλεῖ τὸ παραδοξώτατον τῶν στολισμάτων τοῦ κόσμου—ἐκ τριῶν συγκειμένη ὀροφῶν, ἔφραεν δλόκληρον ἀμφιθέατρον ἐξ ἀνθέων, χρυσομένων χαρτίων, νομισμάτων περασμένων ἐντὸς κλωστής κτλ. Ἡ τροφὸς τῆς ἐπιπτεν εἰς τὰ γόνατα πρὸ τοῦ προτύπου τῆς (modele) τοῦ ὑπὸ τῶν χειρῶν τῆς διασκευαζομένου καὶ εἰς ἠδυτάτην ἔκστασιν εὐρισκόμενη, προσκάλει τὰς ψήφους τῶν παρισταμένων. . . .»

Ὁ περιηγητὴς γάμος ἐγένετο περὶ τὸ 1828, ὅτε τὸ χρυσώμα τῶν παρειῶν καὶ τοῦ μετώπου ἤρχισεν νὰ ἐκλίπη, διὰ τοῦτο ἐνῶ περιγράφει τὸ ψιμθίωμα καὶ μαύρισμα τῶν ὀφρύων οὐδένα λόγον κάμνει περὶ χρυσώματος· καὶ εἶνε μὲν ἀληθές ὅτι καὶ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐχρυσώοντο αἱ νύμφαι ἀλλὰ σπανιότατα, μία μάλιστα κατὰ τὴν συνοικίαν Ψυρρῆ προὐκάλεσε τὸν κοινὸν περιηγητὸν καὶ οὕτω αὕτη ἐγένετο ἡ τελευταία χρυσῆ νύμφη τῶν Ἀθηναίων.

Ἐπὶ τῇ βᾶσει τῆς περιγραφῆς τοῦ ἐν λόγῳ περιηγητοῦ καὶ ὁ ζωγράφος Dupré (Voyage à Athènes σελ. 37 εἰκὼν XXIX)—εἰς οὗ παρελάβομεν τὴν κεφαλὴν τῆς νύμφης—ἔγραψεν ἀθηναϊκὸν γάμον ὑπὸ τὴν 29ῴ ταύτην εἰκόνα τοῦ λευκώματος, κτήματος ὄντος τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς, ἔχει τὰ ἐξῆς ἐρμηνευτικὰ τῆς εἰκόνης :

«Pendant qu'un barbier Turc acheve la toilette de l' epoux, la mariée attend à la port et dans l'interieur de la cour; elle est entourée d'amies et de curieux, un jeune grec tient devant elle un miroir». Οὕτω τὸ ν' ἀναμένη μὲν ἡ νύμφη εἰς τὴν αὐλὴν ὅπως ἔφρασθη ὁ γαμβρὸς ἦτο ἔθιμον ἀλλεθικῶν, τὸ νὰ κρατῆ δὲ παῖς κάτοπτρον ἦτο ἔθιμον ἀθηναϊκόν, ἀλλ' ὡς εἴδομεν, τοῦτο ἐγένετο κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς οἰκίας τῆς νύμφης μόνον εἰς τὴν ἐκκλησίαν μεταβάσιν. Ὅ δὲ ἐκ τῆς εταιρίας τῶν ἑραστῶν ἐξοχὸς περιηγητῆς L. Chandler προκειμένου περὶ ἀθηναϊκῶν γάμων μεταξὺ ἄλλων λέγει καὶ τὰ ἐξῆς περὶ τοῦ χρυσώματος τῆς νύμφης : «La figure et les mains de la mariée ent grossierement barbouillées de peintures, et j'en ai vu une dont les joues et le front étai eut couvert de failles d'or».

Ὀλίγιστα σχετικῶς ἀναφέρουσι περὶ τῶν ἀθηναϊκῶν γάμων οἱ περιηγηταὶ Spon καὶ Wheler. «Αἱ παρθῆνοι, λέγει ὁ Spon, δὲν ἐξέρχονται ποσῶς τῆς οἰκίας των, οἱ δὲ ἐρωτόληπτοι ἀναγκάζονται νὰ ἐκδηλώσιν τὸν ἐρωτᾶ των, διὰ προξενητῶν καὶ διὰ τρίτου ἐκ τῶν πλησιεστάτων εἰς αὐτάς, ὅστις δὲν δύναται νὰ εἶνε ἡ συγγενὴς τῆς. Ὁ πρόξενος Giraud, ὅστις ἐνουμφεῖθη ἐνάρετον Ἑλληνίδα ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Παλαιολόγων, ἀνηκόντων, ὡς πᾶς τις





— Όχι, ἀπολύτως όχι! ἀπάντησε. Πάντα ταῦτα θὰ διορθωθῶσι, πρέπει νὰ διορθωθῶσι! . .

Εἶτα δὲ προσέθηκε λίαν ἡσύχως :

— Έχετε δυναμίτιδα, ὅπως ἀνατινάξετε εἰς τὸν ἀέρα τὸ βυθισθὲν πλοῖον;— Ὅχι, ὅπως σβύσητε τὴν πυρκαϊάν;— χιλιάδας ἀνδρῶν καὶ ἐργατῶν ὅπως ἀνεγείρετε τὸν πεσόντα βράχον. Τί θέλετε περισσότερον;

Ἄλλὰ πλοῖον καὶ βράχος ἀντίστησαντο. Ἡ πυρκαϊά, ἥτις εἶχεν ἐκραγῆ ἐν τινι νεωρίῳ, ἦτο σπουδαιοτέρα ἢ ὅσον ὑπελαμβάνετο. Αὐθροὶ φοροὶ ὠμολόγησαν τὴν τελευταίαν στιγμήν, ὅτι εἶχον κρύψει βαρέλια πυρίτιδος ὑπὸ τὸ παράπηγμα. Ἐπαπειλεῖτο ἐκρηξίς δυναμένη νὰ καταστρέψῃ τὴν πόλιν καὶ νὰ πληρώσῃ συντριμμάτων τὴν διώρυγα!

— Φαντάσθητε, μὰς ἔλεγεν αὐτὸς ὁ Λεσσέψ, ὅτι τὴν πρωτὴν αὐτὴν τῶν ἐγκαινίων ἠγνόουν τὰ ἀποτελέσματα τῶν πρὸς καθαρισμόν τοῦ στομίου ἐργασιῶν. Ὅτε ὁ Ἀετὸς, οὐ ἐπέδεινεν ἢ αὐτοκράτειρα Εὐγενία, προσήγγιζεν εἰς τὴν διώρυγα, ἠγνόουν ἂν τὸ στόμιον ἦτο ἐλεύθερον, καὶ ἦσαν ἀνήσυχοι. Τὸ ἐλάχιστον κώλυμα θὰ ἐδικαίωσεν τοὺς ἐχθρούς μου, οἵτινες θὰ ἐκράνυζον βεβήτως : «εἶχομεν δίκαιον ἰσχυρίζομενοι ὅτι τὸ σχέδιον τοῦτο ἦτο σχέδιον παράφρονος». Πλὴν τούτου, πρίγκιπες καὶ πριγκίπισσαι ἐλθόντες ἐκ τῶν τεσσάρων μερῶν τῆς ὑψηλίου, ὅπως παρευρεθῶσιν εἰς τὴν ἐφορτήν. . . ὁποῖα ἀπογοήτευσιν δι' αὐτούς! . .

Εἶχον συμφωνήσει μεθ' ἐνὸς ταχυδρόμου, ὅπως ἐπιβάς μικροῦ τινοῦ αἰγυπτιακοῦ ἀγγελιοφόρου ἔλθῃ εἰς συνάντησιν τοῦ στόλου, καὶ ὄρθιος ἐπὶ τῆς πρώρας ἰστάμενος νὰ ἐκτείνῃ σταυροειδῶς τοὺς βραχίονας, δηλῶν μοι διὰ τούτου ὅτι ἡ διώρυξ ἦτο ἐλεύθερα. Ἐπὶ τῆς σκοπιᾶς τοῦ Ἀετοῦ ἰστάμενος ἐξηρῶν τὸ διάστημα. Ἡ ταχύτης τοῦ πλοίου μὲ ἀνησύχει, διότι οὐδὲν ἐφαίνετο.

Ἐπὶ τέλους ἰστός τις ἐφάνη εἰς τὸν ὀρίζοντα. Ὁ ἀγγελιοφόρος ἤρχετο. Προσέγγιζε. Παρατήρουν διὰ τηλεσκοπίου τὴν πύρρον του. Διέκρινε τὸν ἀνθρώπον μου. Εἶχε τοὺς βραχίονας κάτω! . . . Ἄ! ἦμην λίαν συγκινηθὲν. . . Καθαρίζω τὰς ὕλους τοῦ τηλεσκοπίου, παρατηρῶ ἐκ νέου. . . Βλέπω τοὺς βραχίονας ἐκείνους ἀνυψωθέντας νὰ ἐκταθῶσι σταυροειδῶς! . .

Οὐδεὶς ἐγίνωσκέ τι— πλὴν τοῦ ἀντιβασιλέως καὶ τινῶν μηχανικῶν—περὶ τῶν ἐπελθόντων κωλυμάτων. Χωρὶς νὰ εἰπῶ λέξιν, κατήλθον τῆς σκοπιᾶς, ἔπιον ποτῆριον ὕδατος, καὶ βίβηθεις ἐπί τινος σάκμουδος ἐν τῇ γερύρᾳ τοῦ Ἀετοῦ παρεδόθη ἐν εἰς βαθύτατον ὕπνον. Μετὰ δύο ὥρας βροντῶδη σήρρα μὲ ἀφύπνισαν.

Τὸ ἔργον μου ἐχειροτάτο διὰ μυρίων ἐπευφημιῶν.

— Σὰς ἀφύπνισαν, μοὶ εἶπεν ἡ αὐτοκράτειρα, ἥτις ἐν ἀγνοίᾳ μου εὗρισκετο παρ' ἐμοί,— καὶ ὁμῶς ἐκοιμάσθε βαθέως!

— Μεγαλειοτάτη! ἀπάντησα, ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη οὐδέποτε ἐκοιμήτην οὕτως.

Τὸ δωμάτιον τοῦ κ. Λεσσέψ πληροῦσι δῶρα καὶ ἐνθυμήματα, ἔχοντα σχέσιν πρὸς τὴν προσφιλεῖ αὐτοῦ Αἴγυπτον, ὅπου μεταβαίνει, καὶ ὅθεν ἐπιστρέφει, μεθ' ὅσης εὐκολίας Πικρισινὸς μεταβαίνει εἰς ἅγιον Γερμανόν. Εἰς τοὺς τοίχους κρέμανται εὐκλῆνες παριστώσαι τὰς ζωγραφικὰς ὀχθὰς τῆς διώρυγος, ἣν ὁ Πάλμερστον ἀπεκάλει κούφρον ὄνειρον.

Αἱ τράπεζαι καὶ αἱ κορσόλαι εἶνε πλήρεις χαλκίνων ἐνθυμημάτων. Τὸ χρυσότευκτον ποτῆριον, ὃ ἐδώρησατο εἰς τὸν μέγαν ἄνδρα ἢ αὐτοκράτειρα Εὐγενία τιμᾶται διακοσίων χιλιάδων φράγκων. Εἶνε ἔργον τοῦ χρυσοκόου Φανιέρ, ἐργασθέντος ἐν ἔτος εἰς τὰς ἐπ' αὐτοῦ γλυφὰς παριστώσας γόρδοιαν ὑποδασταζομένην ὑπὸ Τριτώνων. Οἱ εἰς τὰ ἐγκαινία τῆς διώρυγος παρευρεθέντες ἢ ἀντιπροσωπευθέντες ἠγεμόνες ἀπένειμαν τὰ μεγαλειετέρά των παράσημα τῷ κ. Λεσσέψ, ὅστις νῦν εἶνε μετὰ τῶν ἠγεμόνων εἰς τὸν μεγατισμότερον ἵπποτων. Ὅποιον δὲ τιμῶν θὰ καταστῇ ἄξιος τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἡ τὰς δύο τῆς Ἀμερικῆς ἠπείρους διατέμνουσα διώρυξ τοῦ Παναμᾶ παραδοθῇ εἰς τὴν ναυτιλίαν; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀπαντᾷ αὐτὸς ἐκεῖνος :

— Οὐδὲν ἔχω πλέον νὰ ἐπιθυμήσω, καὶ οὐδὲν θέλω νὰ ἀπολαύσω, μοὶ εἶπεν. Δὲν ἐπιθυμῶ πλοῦτη, διότι δὲν ἔχω αὐτῶν ἀνάγκη. Ἐν μόνον ζητῶ παρὰ τοῦ Θεοῦ τὰ τέκνα μου νὰ ἀυξήτωσιν καὶ νὰ εὐμερῆσωσιν. Ἄρκοῦμαι ἐλπίζων ὅτι θὰ βαδίσωσιν ἐν τῇ ζωῇ ὑπερήφανα διὰ τὸν πατέρα των καὶ εὗρισκοντα τὴν εὐτυχίαν των εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ ἔργου του, ὅπερ εἶνε καὶ τὸ ἔργον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. [Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ]. \*Π.

ΑΓΡΟΤΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Γ'

Φθινόπωρον.—Ἡ συγκομιδὴ τοῦ ἀραβοσίτου.—Ἀγροτικὸν δεῖπνον.—Ἐφορτὴ νυκτερινῆ σωταψία, χοροὶ καὶ ἄσματα.—Θέατρον ἐν Ρουβιάς.—Θεραπεία τῆς μηνιγγίτιδος διὰ γοητείας.—Ὁπου θ' ἀνοίξουν τὰ σφάγια.

Δὲν ἀντηγεῖ πλέον ἀνὰ τὰ δάση ἡ δξύφωνος τῶν πεττιγῶν συναυλία, οὐδὲ τῆς τρυγόνος τὸ παράπονον ἠδέως συγκινεῖ τὴν ψυχὴν. Ἐρημοὶ καὶ βωβῆαι ἀπὸ τῆς στέγης καταρρέουσιν αἱ πρότερον τῶσφ ἠοροβώδεις φωλεαὶ τῶν γελιθόνων. Οἱ ἀνεμόσκηροι ἀοιδοὶ διεραράγησαν καὶ εἰς κόνιν διελύθησαν, τὰ πτηνὰ ἔφυγον εἰς κλίματα θερμότερα καὶ μένει ὡχρὰ. ἄθυμος ἡ ὄλη φύσις ὡσεὶ προαισθανομένη καὶ ἐν ὑπομονῇ ἀναμένουσα τὸν προσεγγίζοντα χειμῶνα. Αἱ νύκτες γίνονται ψυχρότεραι καὶ συμμένονται ὁλονὲν αἱ ἡμέραι. Καὶ αὐτοῦ τοῦ οὐρανοῦ ἡ ὄψις καίτοι ἀνέφελος ἐτι, ὁμῶς βυτιδοῦται ἀδιοράτως. Πῶς ἐν τῇ ὄλη ταύτῃ

τῆς δημιουργίας μεταβολῆ, ἐν τῇ μεταγχολικῇ—οὕτως εἰπεῖν—στάσει τῆς φύσεως, ἐνῶ τὸ ἄγριον Ἴον παρὰ τὴν ἀκτὴν φρίσσει ἀνακινεῖ ἀντὶ ἀνθέων τοὺς ξηρούς σπόρους του καὶ ἡ ἀγράφη ἀποτινάσσεται εἰς πτίλα, πῶς τοῦ ἀνθρώπου ἡ ψυχὴ, ἐλάχιστον καὶ αὐτὴ τῆς δημιουργίας σήμερον, πῶς μόνη τοῦ ἀνθρώπου ἡ ψυχὴ νὰ μὴ συμπάσῃ; Πῶς αὐτὴ ἢ προοριθεῖσα, ὡς ἡ κινθάρρα, πολλαπλασίως ν' ἀναθίδῃ τὰς ἐλαφροτέρας δονήσεις πάσης ἐν τῇ πλάσει χοροδῆς; Πῶς αὐτὴ ἢ ἀνάληπτος ἠγῶ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς λύπης, ἐν τῇ ἀπόψει τῆς ἀλγούσης, τῆς φθινοῦσης δημιουργίας δύναται νὰ μένῃ βωβῆ, ψυχρὰ, ἀναίσθητος, καὶ μάλιστα ὅποταν εὗρισκεται ἐν ἀμέσῳ σχέσει πρὸς αὐτὴν, μακρὰν τοῦ κοσμικοῦ ἠεροῦς—ἐν τοῖς ἀγροῖς, ἐν τοῖς δάσεσιν, ἐν τῇ ἐρημίᾳ; Εἶνε ὄρθη, ὄρθη τὰτη ἢ τῆς Πραγματικῆς λεγομένης σχολῆς θεωρία, ἡ συνδέουσα καὶ ταυτίζουσα—μέχρις ὑπερβολῆς ἐνίστα—τὰ αἰσθήματα, τὰ διανοήματα, τὰς ἀποφάσεις καὶ πράξεις τῶν ἀτόμων πρὸς τὰς ἐκάστοτε φάσεις καὶ μεταβολὰς τῆς ὄλης φύσεως.

Ἐγὼ τοῦλάχιστον ἐνατενίζων ἐμαυτὸν συναισθάνομαι ὅτι δὲν εὗρισκομαι νῦν ἐν τῇ αὐτῇ ψυχολογικῇ καταστάσει, ἐν τῇ πρότερον, ὅτε ἡ φύσις περὶ ἐμὲ ἐμελῶδει καὶ ἠνθίζεν. Πραδδόξως δ' ἢ ὄλη μεταβολὴ ἐν τούτῳ μόνον συγκεντροῦται: τότε ἐλησρόουν—τῶρα ἐνθεροῦμαι. . .

Μὴ ἐρωτᾷτε: Τί! Μὴ ἐρωτᾷτε: Πῶς! διότι δὲν θὰ δώσω ἀπάντησιν εἰς μὴ ἐνοουντας.

Σχεδὸν ἐπερατώθη καὶ ἡ συγκομιδὴ τῶν ἀραβοσίτων, οἵτινες ζηραίνονται ἤδη ἐν τοῖς ἀλωνίοις ἐστρωμένοι, ὅμοιοι τὴν ὄψιν πρὸς πλεκτοὺς κιτρίνους τάπητας. Ἡ ὄλη πρὸς συγκομιδὴν αὐτῶν ἐργασία μονότονος καὶ πληκτικὴ, στερεῖται ἐντελῶς τοῦ θελητήρου ἐκείνου, ὅπερ ἔχει ὁ θεριστῆς καὶ ἡ ἐν τοῖς ἀλωνίοις ἐκκαθάρισις τοῦ σίτου. Οἱ κῶνοι τοῦ ἀραβοσίτου ἀποκόπτονται ἄπλως διὰ τῆς χειρὸς, μετακομιζόμενοι δὲ ἐν τοῖς ἀλωνίοις καθιρίζονται ἀνὰ εἷς ἀπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ φλοιοῦ καὶ τῶν σεσηπῶτων κόκκων, ἐν τέλει δὲ διὰ συνεχοῦς βιβδισμού ἐκκοκίζονται, κοκκινίζονται διὰ τοῦ ἀνέμου καὶ εἰσάγονται εἰς τὰς ἀποθήκας, προωρισμένοι νὰ μεταβληθῶσιν εἰς θερμὰς καὶ θεοπτικὰς μορματάς.

Οὕτε εὐθυμία, οὕτε κίνησις καὶ γέλωτος καὶ προγεύματα . . . κατὰ γῆς. Ποῦ ἡ ἐποχὴ ἐκείνη τοῦ σίτου! Ἡρεμία, τάξις, σιωπῆ, μεταγχολικὴ τις ἀπόχρωσις ἀποτυποῦται ἐπὶ τῆς ὄλης ἐργασίας, σύμφωνα πρὸς τὴν φθινοπωρινὴν ταύτην ὥραν τοῦ ἔτους.

Σὺν τῇ συλλογῇ τῶν ἀραβοσίτων ἐξέλιπεν ἀπὸ τῶν ἀγρῶν καὶ ἡ τελευταία πρασίνη περιβολὴ καὶ ἀπομένουσιν ἤδη μόνον τὰ στελέχη αὐτῶν ὀστεωδῆ καὶ κατὰ στοίχους λευκίζοντα ὡς σκελετοὶ μουσειῶν.

\* \* \* Ὁφείλον τόσας χάριτας εἰς τοὺς ἀγαθοὺς ἀγρότας, οἵτινες μὲ περιβάλλουσι διὰ τῆς εὐλικρινοῦς στοργῆς αὐτῶν, ὥστε ἐσχεδίασα καὶ ἐγὼ ἀγροτικὴν τινα ἐφορτὴν ἰδίᾳ δαπάνῃ.

\* Ἴσως ἐκπλήξῃ τινὰ ἡ ἀμογενικὴ αὕτη μεγαλοδωρεία μου, ἀλλ' ὅταν μάθῃ ὅτι τινα διασκεδάσῃ ὀλόκληρον τὸ χωρίον ἐδαπάνησα δραχμὰς ἐν ὅλῳ 30, ἧτοι 20 δι' ἀγορὰν δύο λαμπρῶν αἰγῶν καὶ 10 διὰ προμήθειαν 25 ὀκάδων ἐξαιρέτου οἴνου, θ' ἀνακαλέσῃ τὴν ἐκπλήξιν τοῦ ταύτην.

Ἡνδούον τὸ γεῦμα νὰ γείνη ἐντελῶς ἀγροτικόν· συνεννοηθεὶς λοιπὸν μετὰ δύο τριῶν, τῶν μᾶλλον εὐφυῶν χωρικῶν, ὧρισα τὸ πρόγραμμα ὡς ἑξῆς :

α.) Εἰς τὸ γεῦμα προσκαλεῖται πᾶς χωρικός αὐτοδικαίως.

β.) Τὸ γεῦμα θὰ εἶνε ἕτοιμον περὶ τὸν δειλιόν.

γ.) Τόπος αὐτοῦ ὀρίζεται ἡ θέσις Βρουαίτζα ὑπὸ τὴν σιάν τῶν πλατάνων καὶ ἐν τῇ ξηρᾷ κοίτῃ τοῦ ποταμοῦ.

δ.) Χρησις πινακίων, περῶν κλπ. ἀπαγορεύεται.

Παρέλειψα νὰ εἰπῶ ὅτι ἄρτον ὧρισα μπομπόταν ξανθὴν καὶ θερμὴν, ἣν ἀνεδέχθη νὰ κατασκευάσῃ ἡ ξανθὴ καὶ θερμὴ Εὐμοροῦλα.

Μετὰ τὸν μικρὸν μετὰ μεσημερίαν ὕπνον μου, παραλαβὸν καὶ τινὰς τῶν συνδικαιουμένων μετέβην εἰς τὴν σκιερὰν θέσιν, ὅπου δραστηρίως παρεσκευάζετο τὸ γεῦμα ὑπὸ τῶν ἀρχιμαγειρῶν, μαγειρῶν, καὶ παραμαγειρῶν. Οἱ μὲν ἐγύριζαν τὰς σοῦβλας μὲ τὰ ψητὰ, περὶ τὰ ὁποῖα ὡς ὄψεις συνεστρέφοντο τὰ ὀρεκτικὰ σπληνάντερα, οἱ δὲ τὸ κοκκορέτζι, ἄλλοι ἐστρωνον διὰ χλωρῶν κλάδων τὸ μέρος ἐν ᾧ θὰ παρετίθετο τὸ γεῦμα, ἄλλοι μετεκδομίζον ξύλα διὰ τὴν πυρὰν. Ἡ ὄλη γραφικὴ σκηνὴ ὡμοιάζε πολὺ πρὸς κλέφτικο λημέρι.

Τέλος ἠτοιμάσθησαν τὰ προόμια τοῦ γεύματος τὸ περιλάλητον κοκκορέτζι καὶ τὸ ἀριστούργημα ἐκεῖνο τῆς ἀγροτικῆς γαστρονομίας, τὸ ἐξ ἐντέρου πλήρους μικρῶν τεμαχίων σπληνῆς καὶ λίπους γινόμενον καὶ ἐκ τούτου σπληνάντερον καλούμενον. Δὲν ἤρχησαν δὲ νὰ εἰσιμασθῶσι καὶ τὰ ψητὰ, ἅτινα κατεκόπησαν διὰ τῶν γαρταρίων ἐπὶ τοῦ ποκσίνου τραπέζοκαλύμματος τοῦ ἐκ χλωρῶν κλάδων. Πάντες περιεκαθήσαμεν σταυροπαθῆται, ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου νυλόγησε τὴν βρωσίαν καὶ τὴν πόσιν (διότι ἦν καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν πρώτων κεκλημένων) οἱ χωρικοὶ ἐκλινον τὰς κεφαλὰς καὶ ἐσταυροκοπήθησαν εὐσεβῶς, ἤρξατο δ' εἶτα ἡ κατανάλωσις τοῦ κρέατος, συνοδευομένου ὑπὸ βουσινοχρόου βητικινοῦ ἐντὸς καλλιτεχνικῆς πλώσκας, ἣν διὰ τὸ τέλειον τοῦ ἀγροτικοῦ χωρικισμοῦ τῆς ἐφορτῆς ἐδανείσθησαν παρὰ τινος ἐπὶ τούτῳ.

Δύνασθε νὰ φαντασθῆτε ἂν ἦτο ὦραιον τὸ θέμα τριάκοντα ἑπτὰ χωρικῶν καὶ ἐνὸς ἱερέως ἡ-

μιχωρικού, υπό τὸ πικρὸν τῶν πλατάνων φύλ-  
λωμα εὐωχομένου! Τὸ γεῦμα ἐπερατώθη ἐν ἡ-  
συχῶ εὐθυμία μετὰ τὰς συνήθειαις δὲ προπόσεις ἐ-  
πανήλθην περὶ τὸ λυκόφως εἰς τὸ χωρίον ἐν σώ-  
ματι. Ἐκεῖ δ' ἔμελλε νὰ κορυφωθῇ ἡ εὐθυμία, ἐ-  
κεῖ τὰ ἄσματα, οἱ χοροί, τὸ θέατρον! — Μὴ γε-  
λάτε! θὰ ἴδῃτε ὅτι εἴχομεν καὶ θέατρον...

Οἱ εὐπρόωτοί τοι συνδαιτυμόνων ἠννόουν ἐν  
τῇ ἐπανόδῳ νὰ ἐπισκεφθῶμεν κατὰ σειράν τὰς  
οἰκίας των διὰ νὰ μᾶς κεράσουν ἕνα κρασί. Συμ-  
πέρασμα: μετὰ δύο τρεῖς ἐπισκέψεις ἅπαντες ἤ-  
σαν εἰς τὸ κέφι! Ἀλλ' ἡ νύξ εἶνε σκοτεινὴ καὶ  
αἱ ὄδοι τοῦ χωρίου ἀνώμαλοι. Χειροτονοῦμεν λοι-  
πὸν ὀκτὼ θαλασσοπόρους καὶ ἡ νύξ γίνεται ἡμέρα,  
διότι καὶ ὄλοι κατὰ μίμησιν ἀνάπτουσι πρὸ τῶν  
οἴκων αὐτῶν μικρὰς πυράς. Δὲν εἶνε πλέον ἡρε-  
μος ἡ εὐθυμία, αἱ προπόσεις δὲν παρερχονται ἀ-  
ψοφηταί καὶ τυπικῶς. Καὶ ὅταν ὁ γέρον ἀγωνι-  
στής ὑψῶναι διὰ τῆς μόνης χειρὸς τὴν πλωσκάν  
καὶ λέγει: *Καλὴ πατρίδα - πάντ' ἀγαπημένοι!*  
αἱ κορυφαί: *οὐραά!* ἀνέρχονται μέχρις οὐρα-  
νοῦ καὶ ἐκκενούμενα βροντοῦσιν εἰκοσι πυροβόλα.

Καὶ ἤδη ἀρχεται ἐν ὑπαίθρῳ ὁ χορὸς, χορὸς  
ζωντανός, θερμότερος, τοῦ ὁποῖου μετὰ ἐπιμύ-  
νους ἀντιλογίας ἐπὶ τέλους μετέχω καὶ ἐγὼ, ἵνα  
παρασύρω καὶ τὰς κόρας ἀρνούμενας ἄλλως νὰ  
χορεύωσι. Καὶ τῶν πυρῶν αἱ φλόγαι περιδου-  
νται, ὁ μέλας καπνὸς ἀνέρχεται θαμβῶν τοὺς ἀ-  
στέρας καὶ μετ' αὐτοῦ τὰ χορευτικὰ τῶν ἀγρο-  
τῶν ἄσματα πετώσι μιγνύμενα.

Μηλίτσα, ποῦσαι: ἔς τὸν γκρεμὸν τὰ μήλα φορτωμένη,  
τὰ μήλα σου τὰ ρέγομαι μὲ τὸν γκρεμὸν φοβοῦμαι.  
— Σὺν τὸν φοβᾶσαι τὸν γκρεμὸν, ἔλ' ἀπ' τὸ μονοπάτι,  
Νὰ σὲ χορτάσω φίλημα, νὰ σὲ φορτώσω μήλα,  
τὰ μήλα νῆν' τῆς μάνας σου, τὸ φίλημα δικό σου.

Ἄδει ἡ Σταθούλα, μικροῦλα, χρωπὴ χωρικο-  
ποῦλα, ἥτις γελᾷ τὸν γλυκύτερον γέλωτα τοῦ  
κόσμου, καὶ ὡς νὰ τὸ γνωρίζῃ πάντοτε γελᾷ,  
γελᾷ, γελᾷ. Καὶ ὅταν τελειώσῃ τὸ ἄσματίδιόν της  
ὄλοι ἐπέχθουσι τόσον ἀρμόζουσαν αὐτῇ ἐπωδὴν.

Ζηλιάρικο, ζηλιάρικο,  
Μικρὸ καὶ σκανταλιάρικο.

Ὁ ζῦρνος ἀγρότης διαδέχεται τὴν χλοερὰν,  
τὴν dugazon χωρικοποῦλάν μας. Ἡ φωνὴ του  
εἶνε καλὴ καὶ ὁ χορὸς του τεχνικώτατος:

Μάννα μ', κορίτσι ἡποιεῖδα γοῖς: τάλωνία ποῦ χορεύει.  
Νὰ πάρω τὴν Παρασκευὴ τὴν ἀρραβωνιασμένην  
Νὰ τῆνε πάω ἔς τὸ χρυσικό  
Νὰ φτιάσω κοῦρα καὶ σταυρὸ  
Καθάρῳ δαχτυλίδι.  
Ἄπρὸς ἔς τὸ σταυρὸ νὰ προσκυνᾷ  
Τὸ δαχτυλίδι νὰ φορᾷ  
Τὴν κοῦρα γὰ νὰ πίνῃ!

Καὶ ἄλλη κόρη φιλοτιμουμένη ἔρχεται νὰ εἴπῃ  
τὸ ἄσμα της: σύρουσα τὸν χορὸν. Βικτὸς τῆς θερ-  
μῆς της νεότητος καὶ τοῦ ὄγκου της δὲν ἔχει  
ἄλλο προσὸν ἢ εὐρεῖα Παναγιῶ:

Μ' ἀνύχτωσε καὶ βράδυνασε, πάει καὶ τοῦτ' ἡ μίρα  
Πᾶν' τὰ πουλάκια ἔς τῆς φωλιαῖς κ' ἡ ὄμορφοι ἔς τῆ  
[βρούσι.

Πάει κ' ἐμὲ ἡ ἀγάπη μου κ' ἄργησε νὰ γυρίσῃ  
Ἄσας λειβέντης: πέρασε καὶ τὴν καληπεράει:  
— Αὐτοῦ ποῦ πᾶς, λειβέντη μ' εὖ, νὰρθῶ κ' ἐγὼ κοντὰ σου.  
— Αὐτοῦ ποῦ πάω κόρη μ' ἴω, κορίσι δὲ διαβαίνει:  
Στράφτουν τουφέκια καὶ σπαθί, σφάζονται παλληκάρια.

Ἐντελῶς ἀντίθετος αὐτῇ ἡ λεπτὴ καὶ μελαγ-  
χροινὴ Τασούλα, (εἰς τὴν ὄρεϊλω τὸ ἐν τοῖς ἄλω-  
νίοις μικρὸν λουτρόν μου) τὸ *τρελλότερο κορί-  
τσι τοῦ χωριοῦ* ὡς ὄλοι τὴν ὀνομάζουσι, δὲν ἦτο  
δυνατὸν νὰ μὴ μᾶς εἴπῃ καὶ τὸ τρελλότερο τρα-  
γουδάκι τῆς δημοτικῆς ἀνθολογίας:

Ἄσας πᾶς ἔς τῆ βρούσι γὰ νερὸ  
Θὰ καρτερέσω τὸν καιρὸ  
Νὰ σοῦ τρακίσω τὸ σταμί  
Νὰ πᾶς ἔς τῆ μάνα σου ἀδεινῆ.  
— Μάννα μου παραπάτησα  
Καὶ τὸ σταμί μου τσάκισα!  
— Δὲν εἶνε παραπάτημα  
Μόν' εἶν' ἀντρός: ἀγκάλισμα,  
Δὲν εἶν' παραπατήματα  
Μόν' εἶν' ἀντρός φιλήματα!

Ἀλλὰ μάτταν ζητῶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὴν  
Εὐμορφοῦλά μας. Χορὸς, τραγούδι — καὶ νὰ  
λείπῃ ἐκεῖνη; Πῶς εἶνε δυνατὸν; Ἐπὶ τέλους τὴν  
ἀνακαλύπτω εἰς σκοτεινὴν τινα γωνίαν καθημέ-  
ρην κατὰ γῆς, κατηρῆ καὶ οἰνοῖ ἀρωγισμένην.  
Τὴν ἐρωτῶ τί ἔχει καὶ μοὶ ἀπαντᾷ: — Μὴ μὲ  
τραπίζῃς καὶ σὺ! Τὴν παρακινῶ νὰ χορεύσῃ  
καὶ μοῦ προσθέτει σείουσα τὴν κεφαλήν: — Ἄμ,  
πῶς; ἄλλη ἔνοια δὲν εἶχα ἀπ' τὸ χορὸ σου...  
— Σημειώσατε ὅτι ἐκεῖνο τὸ ἄμ πῶς; τὸ ὅποιον  
συνεβίβζει νὰ προτάσῃ ὅταν ἔχη σκοπὸν ν' ἀν-  
τιλέξῃ, τὸ προφέρει καθ' ὅλους ἰδιόρρυθμον τρόπον  
ἀμμητῶς θελατικόν. Μαυθαίνω παρ' ἄλλης τινὸς  
κορασίδος φίλης αὐτῆς ὅτι αἰτία πού εἶνε κατω-  
μένη ἡ Ἐμμορφοῦλα εἶνε ἡ ἀδελφὴ της, ἡ ὁποία  
δυσχερᾶζετο πρὸ ὀλίγου, ὅτι κεντᾷ καλλίτερα  
ἀπ' αὐτήν. Ἡ Ἐμμορφοῦλα ἀπὸ τὸν θυμὸν της  
ἐκλαυσε κ' ἔλα, μοὶ λέγει αὕτη κορυφά: — γὰ ἰ-  
δὲς τὰ μάτια της εἶνε κόκκινα ἀκόμα. — Πλη-  
σιάζω καὶ τὴν παρηγορῶ ὅπως δύναμαι, διαβε-  
βαιῶν αὐτὴν ὅτι καμμιά δὲν τὴν φθάνει εἰς τὰ  
κεντήματα καὶ ἡ ἀδελφὴ της γὰ νὰ τὴν θυ-  
μώσῃ τῆς τὰ εἶπεν αὐτᾶ. Προσθέτω μάλιστα ὅτι  
ἐγὼ τόσον ἐθαύμασα τὴν τέχνην της ὥστε εἶχα  
σκοπὸν νὰ τῆς ζητήσω ἕνα μικρὸν *κεντηματάκι*  
νὰ τὸ πάρω εἰς τὰς Ἀθήνας νὰ τὸ ἴδουν καὶ ἡ  
γουστάναις ἐκεῖ.

Φαίνεται ὅτι ἡ διπλωματικὴ μου αὐτὴ ἐνέ-  
ργει ἐπέτυχεν, ἴσως διότι ἡ θυμωμένη μου εἶχε  
πολλὴν ὀρεξίν νὰ χορεύσῃ. Κατ' ἀρχάς μοὶ εἶπεν  
ὅτι τὴν περιπαίζω, ὅτι ὄλο *ψευταῖς* λέγω, ὅταν  
ὅμως τῆ εἶπον ὅτι τώρα δὲ θὰ θυμώσω κ' ἐγὼ, ἐμει-  
δίασαν ἐπὶ τέλους τὰ χεῖλη καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ της  
καὶ μοὶ ἀπάντησεν ὅτι τόσον ὀλίγον μοῦ πηγαί-  
νει νὰ εἶμαι θυμωμένος ὥστε γὰ τὸ χατῆρί μου

θὰ χορεύσῃ καὶ θὰ μοῦ χαρίσῃ καὶ μιὰ λωρίδα  
κεντημένη μετ' ὃ χέρι της.

Ὅταν πρόκειται νὰ χορεύσῃ ἐκεῖνη καὶ νὰ τρα-  
γουδήσῃ, ὄλα τὰ ὄμματα κύκλω ἀνοίγονται ὑ-  
περμέτρως ἐνῶ τὰ στόματα σφραγίζονται ὑπὸ τῆς  
σιωπῆς. Διατάσσω νὰ ῥίψωσι καὶ ἄλλα ξύλα εἰς  
τὰς πυράς, ν' ἀνάψωσι καὶ ἄλλας δαδὰς... Ἀφίνω  
νὰ φαντασθῇ ὁ δυνάμενος τὸ θέαμα: μέσω τό-  
σων φλογῶν ῥυθμικῶς κινεῖται ἐν ἀνταυγαίᾳ  
λευκάζουσα ἡ χορευτικὴ ἄλυσσις συρομένη ὑπὸ  
τῆς ξανθῆς παθῆνου, ἥτις ψάλλει — τί ψάλλει;  
Ἀκούσατε τὸ ἄσμα της, τὸ ὅποιον ἀντιγράφω  
ἤδη οὕτως ἄψυχον ἐπὶ τοῦ χάρτου καθ' ὑπαγό-  
ρευσιν αὐτῆς; τῆς ἰδίας:

Ἄφινω γαῖκ' ἔς τοὺς φίλους μου καὶ γαῖκ' ἔς τοὺς ἀδερ-  
φούς μου  
Κ' ἐγὼ πάω ἔς τὰ Γιάννενα, ἔς τοῦ μπέη τὰ σεράγια:  
— Ἔρα καλή σου, μπέη μου! — Καλῶς τῆ Βλαχοπούλα!  
— Ἐγὼ εἰμ' ἡ Βλάχα ἡ ἔμμορφη, ἡ Βλάχα ἡ παινεμένη  
Πῶχει τὰ χίλια πρόβατα, τὰ πεντακόσσα γίδια.  
— Λύκος νὰ φάῃ τὰ πρόβατα κ' ἡ ἀλεπού τὰ γίδια  
Καὶ μὴ ἀρρωστῆ κακ' ἀρρωστῆ νὰ φάῃ τὸν τσοπάνο!  
Καὶ τοῦ κελλάρη φώναζε καὶ τοῦ κελλάρη λέει:  
— Κελλάρη μ', στῶσε στρώματα στῶσε καὶ μαζηλιάρια  
Νὰ γαῖρ' ἡ Βλάχα ἡ ἔμμορφη ἡ Βλάχα ἡ παινεμένη,  
Πῶχει τὰ χίλια πρόβατα τὰ πεντακόσσα γίδια.  
— Δὲν πέρω γ' ὡς ἔστρώματα, μηδὲ ἔστρώματα  
Μόν' γέρω ἀπάνω ἔς τὰ κλαρὶκὰ κ' ἀπάνω ἔς τὰ θυμάρια  
Κ' ἐγὼ εἰμ' ἡ Βλάχα ἡ ἔμμορφη, ἡ Βλάχα ἡ παινεμένη!

Πράγματι ὀνομάζεται Νικολὸς καὶ ἔχει ἡλι-  
κίαν ἐτῶν 25 μόλις ὁ φέρων πρόσθετον τὸ ὄνομα  
μπάρμπα-Λουκᾶς, νεαρὸς ἀγρότης, διότι συγκαλί-  
νων τοὺς πόδας, ἀνατείνων τοὺς ὤμους καὶ κα-  
ταβιάζων μέχρι τῶν ὠτων τὸ κόκκινον φρέσιν  
τοῦ ἀπομιμῆται τὸ βάδισμα γέροντος χωρικοῦ  
ἐν τοῦ χωρίου *Τζαπουριτζᾶς*, μπάρμπα-Λουκᾶ ὀ-  
νομαζομένου. Φύσει εὐφρέστατος καὶ μιμητικώ-  
τατος, ὁ νεανίας οὗτος, ἀναπτύχων δὲ πως τὰς  
γνώσεις καὶ ὀξύνων ἐπὶ τὸ πνεῦμα ἐν τῇ στρατι-  
ωτικῇ ζωῇ κατέστη νῦν ὁ μικρὸς Μολλιέρως τῶν  
Γουβῶν. Δὲν εἶνε ἄνθρωπος, τὸν ὅποιον νὰ μὴ δύ-  
ναται ν' ἀπομιμῆθῃ δι' ὑπερφυικῶν στρεβλώσεων  
τῆς μορφῆς καὶ τοῦ σώματος διὰ θαυμασίων ἄλ-  
λοφόνως ὅτι θὰ δώσῃ θεατρικὴν παράστασιν καὶ  
μοὶ ζητεῖ νὰ τῷ παρεχωρήσω εὐρεῖαν ἀποθήκην  
ἀρκασιότου, κενὴν ἔτι, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς θέα-  
τρον.

Ἀπὸ τῆς ὀροφῆς φωτίζουσιν ἀνηρτημένοι δύο  
μεγάλοι φανοί, (χρήσιμοι διὰ τὰ ἄλωνα ἐν και-  
ρῷ νυκτός). Τὸ πλήθος συναθροίζεται καὶ ἀναμέ-  
νει θορυβοῦν. Ὁ ὑποκριτὴς μεταβαίνει εἰς τὸν οἴ-  
κον τοῦ ἵνα ἐτοιμασθῇ. Τέλος ἐπανέρχεται ἐν μέ-  
σω γενικῶν καγχασιῶν. Ἀντὶ τῆς φουστανέλ-  
λας, φέρεται αὐτοσχέδιον εὐρωπαϊκὴν ἐνθουμασίαν,  
ἥτοι στοατιωτικὴν περισκελίδα, ῥυπαροτάτην ἐ-  
σχιμαμένην τινὰ *πατατοῦκαρ* καὶ πρῶην μαῦρον  
καστόρειον πῖλον, πῖλον, ὃν ἀπεκόμισέ ποτε ἐκ

Ἐπρωγούριου εὐρών αὐτὸν ἐρριμμένον ἐν τῇ ὁδῷ.  
Ἡ πρότερον ἐντελῶς ἐξυρισμένη μορφή αὐτοῦ φέ-  
ρει νῦν μέλανα μύστακα καὶ πάγωννα, ἐλέφ φελ-  
λοῦ ἀπηνθρακωμένου κατασκευασθέντα. Ἡ κω-  
μῳδία, ἥτις μέλλει νὰ παρασταθῇ πρῶτη εἶνε: Ὁ  
Γιατρούς. Ἐπὶ τοῦ θαπέδου ἐξηλωμένος τις  
φαρδύς πλατὺς προσποιεῖται τὸν ἀσθενῆ, ὃ δὲ πα-  
τήρ του τρέχει πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ἱατροῦ, ὃν συν-  
αντᾷ κατὰ τύχην ἀριθμοῦντα πότους ἐξέκατε.

Ἰατροῦς (μονολογῶν). — Προχθὲς ἐξεσφορτώ-  
θηκα τρεῖς, ἔχτες δύο κ' ἕνας μοῦ γλύτωσε, σή-  
μερα μονάχα ἕναν ἔχουσι γὰ τὴν ὄρα.

Ὁ πατήρ (ἐντρομος). — Γιατρέ, γιατρέ! Τὸ  
παιδί μου νὰ ζήσης ἔλα καὶ πεθαίνει!

Ἰατροῦς. — Δὲν ἔχω καιρὸν.  
Ὁ πατήρ. — Λυπήσου με, εἴμαι φτωχὸς ἄν-  
θρωπος.

Ἰατροῦς. — Φτωχὸς; Τότε θὰ κάνῃς καὶ οἴ-  
κονομίαν ἄν πεθάνῃ τὸ παιδί σου ἄσ' το νὰ πάῃ.

Ὁ πατήρ. — Ἐλα, γιατρέ μου, καὶ σὲ πλερώνω.

Ἰατροῦς. — Πόσα;

Ὁ πατήρ. — Ἐνα τάλληρο ἔχω, πάσ' το!

Ἰατροῦς. — Βάνε καὶ δυὸ δεκάρας ἀκόμα γὰ  
κρασί.

Ὁ πατήρ. — Ἄς εἶνε, τρέχα, τρέχα.

Ἐρχονται πλησίον τοῦ ἀσθενοῦς ὁ ἱατροῦς ἐξ-  
εστάζων αὐτὸν, ἐρωτᾷ τὸν πατέρα πῶς ἔπαθε:

Ὁ πατήρ. — Ἦθελε νὰ πάρῃ τὴν Τριαντα-  
φύλλω γυναῖκα (οὕτως ὀνομάζεται ὀδησθοντού-  
της χήρα χωρική), δὲν τὸν ἄφρηκα κ' ἀπ' τὸ κακό  
τοῦ ἀρρώστησε.

Ἰατροῦς (πρὸς τὸ κοινόν). — Τὸν ψευτάρωστο  
κάνει ὁ ἀφιλότιμος γὰ νὰ πάρῃ τὸ κορίτσι. (Πρὸς  
τὸν πατέρα) Εἶνε βικρὴ ἀρρωστο τὸ παιδί. Ἐγὼ  
θὰ τὸ γιατρέψω, μὰ νὰ τοῦ δώσῃς γυναῖκα ἐ-  
κεῖνη πού θέλει, νὰ μὴν σοῦ ξανααρρωστήσῃ, καὶ  
δὲν γλυτώνει πλαιά.

Ὁ πατήρ. — Ἄς γείνη καλὰ κ' ἄς τὴν πάρῃ  
ἄν τὴν θέλῃ.

Ἰατροῦς (Ἀνασηκώνει τὴν πατατοῦκαν, καὶ κά-  
θηται μεθ' ὀλης τῆς δυνάμεως ἐπὶ τοῦ στήθους  
τοῦ ἀσθενοῦς, ὅστις φουτικᾷ ἀναπηδᾷ ἐντρομος,  
κυλῖει κατὰ γῆς τὸν ἱατροῦ, τὸν κυνηγᾷ μετὰ  
τοῦ πατρὸς καὶ φεύγουσι διὰ τῆς θύρας). — Τέ-  
λος τῆς κωμωδίας.

Δευτέρη κωμῳδία εἶνε: Ὁ Λανακριτῆς. Ἐ-  
νώπιον αὐτοῦ, φέροντος δίσπρα, μικρὸν μύστα-  
κα, καὶ ὑπαγένειον, προσάγονται μάρτυρες, ἵνα  
καταθέσωσι περὶ κλοπῆς οἴνου. Μεταξὺ τῶν εὐ-  
φυῶν ἐρωτήσεων, ἄς ἀποτείνει πρὸς αὐτοὺς ὁ ἄ-  
νακριτῆς, σημειῶ τὴν ἐξῆς:

— Ἐχεις μάννα;  
— Ἐγὼ.  
— Νέα εἶνε;  
— Νέα.  
— Εἶν' ὄμορφη ἡ καμμιά καρκαξία;  
— Ἐξέρω γ' ὡ;



— Μάρτυς, λέγε τὴν ἀλήθειαν ;

— Ἔτσι κ' ἔτσι.

— Πήγαίνε καὶ πῆς τῆς νάρθη νὰ τὴν ἀνακρίνω, γιὰ τὴν κλοπὴ τοῦ οἴνου.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς παραστάσεως ὁ ὑποκριτὴς ἀποταθεὶς πρὸς τὸ κοινὸν εἶπε :

— Κυρίαίς καὶ Κύριοι, θέλετε νὰ κάνω τώρα καὶ ἓνα μαγικὸ, νὰ κληθῶσιν ὅλα τὰ πετεινάκια τοῦ χωριοῦ.

— Ναί, ναί !

Κρατήσας τότε τὰς παλάμας ὡς πτέρυγας πετεινοῦ ἔφεραν αὐτὰς εἰς τὰ χεῖλη καὶ ἀπειμιμήθη ἀλέκτορος λαλιὰν, μετὰ τὸς τῆς τέχνης, ὥστε ὅλοι τοῦ χωριοῦ οἱ πετεινοὶ ὑπολαβόντες ὅτι συν-ἀδελφός τις αὐτῶν ἐλάλησεν, ἀπεκρίθησαν ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ τελευταίου.

\*\*\*

Μωροὶ κάτοικοι τῶν πόλεων, οἱ ἐπὶ ὀρθῇ κρίσει καυχώμενοι καὶ ὅμως δειπνῶντες τόσα εἰς ἀμαθείς ἰατροὺς, ἵνα θεραπεύσωσι πάσχοντα τέκνα σας, ἀκούσατε πόσον εὐκόλως καὶ ἀνεξέδως ἐθεραπεύθη τὸ ἐκ μηνιγγίτιδος πάσχον μικρὸν κοράσιον, περὶ τοῦ ὁποίου καὶ ἄλλοτε ἔγραψα. Ἄφου οὐδόλως ὠφέλησεν οὐδὲ τὰ ὀνίθια, οὐδ' οἱ μετὰ ζακχάρως βάτραχοι, ἐν συμβουλίῳ τῶν συγγενῶν ἀπεφασίσθη νὰ προσκληθῇ ἡ γρηῃ Σταμαούλαινα, διότι βεβαίως εἶνε ἄρρωστο ἀπὸ *πειραξί* τοῦ *δαιμόνου* καὶ αὐτὴ μόνη μπορεῖ νὰ τὸ γ(ο)ητέψῃ. Καὶ λοιπὸν ἤλθεν ἡ μάγισσα, διέταξε νὰ κλεισθῇ ἡ θύρα μέχρι τῆς ἐπομένης αὐγῆς ἔπειτα λαβούσα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ ὄπλα καὶ πιστόλια ἔθηκεν αὐτὰ ψιθυρίζουσα ὑπὸ τὸ προσκέφαλον τοῦ ἀσθενοῦς, δύο δὲ μαχαίρια *μαυρογάμικα* ἐκάρρωσε κατὰ γῆς ἔνθεν καὶ ἔνθεν αὐτοῦ. Μετὰ ταῦτα διὰ ψαλλίδος ἀποκόψασα τρίγας ἐκ τῆς μικρᾶς αὐτοῦ κόμης τὰς ἔδωσε καὶ ἀφου τοῖς ἐξώρισε τὴν δαίμονα εἰσήγαγεν αὐτὰς εἰς τοὺς κόλπους τοῦ κορασίου. . .

Αἱ λοιπὸν—τὸ ἀσθενὲς κοράσιον μετὰ δύο ἡμέρας ἔγεινε καλὰ ἐντελῆς !

\*\*\*

Δὲν προχωρῶ πλέον· εἶχον νὰ προσθέσω τι ἀλλ' ἢ νῦς προβάινει καὶ δὲν ἐννοῶ ν' ἀπολέσω τὸ ἔκτακτον καὶ μόνον κατ' ἔτος τὴν νύκτα ταύτην συμβατικὸν θαυμασιόν φαινόμενον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἴσως ἐξαρτᾶται τὸ μέλλον μου. Ἴδου τί τρέχει :

Σήμερον, 31 Αὐγούστου, εἶνε ἡ τελευταία ἡμέρα τοῦ ἀληθινοῦ ἔτους, ἡ *κλειδοχρησιὰ* λεγομένη καὶ αὐριον ἡ *ἀρχιχρησιὰ*. Τὴν νύκτα λοιπὸν, περὶ τὰ μεσάνυκτα ἀπόψε ἀνοίγουν τὰ οὐράνια μιὰ στιγμή καὶ πάλιν κλείουν. Ὅ,τι κενεὶς προφθάσῃ νὰ ζητήσῃ τὴν στιγμὴν ἐκείνην εὐθὺς γίνεται. Ἀλλὰ φυσικὰ πρέπει νὰ μείνῃ ἄγρυπνος, ὅλην τὴν νύκτα νὰ περάσῃ ἔξω, καὶ νὰ ἔχῃ τὰ μάτια κερρωμένα εἰς τὸν οὐρανόν. Συγχρόνως πρέπει νὰ ἔχῃ καλὰ εἰς τὸν νοῦν του τί θὰ

ζητήσῃ νὰ μὴν τὸ πάθῃ ἄν ἓνα κουτὸ ποῦ τὰ χασε ἀπάνω ἔς τὴν ὥρα ποῦ ἀνοίξῃν τὰ οὐράνια καὶ μόνον πρόφθασε νὰ εἰπῇ :

— *Χίλια, χίλια !* . . Δὲν εἶπε τί. — Εὐθὺς μιὰ σφῆκα μεγάλη τὸν κεντρώνει ἔς τὸ στόμα καὶ κάνει κἄτι *χίλια* δύο δάχτυλα τὸ καθένα. Ὁ Θεὸς θάρρεψε πῶς ζήτησε *χίλια, χίλια !*

Φαντασθῆτε πόση ποικιλία αἰτήσεων θὰ ὑπεβάλλετο τὴν νύκτα ταύτην εἰς τὸν Οὐρανὸν ὑπὸ τῶν ἀπλήστων κατοίκων τῶν πόλεων, τῶν Ἀθηνῶν μάλιστα, ἂν ἐγνώριζον τὸ μυστικόν. Πόσαι κυρίαὶ δὲν θὰ ἐξήτουν ἀθρηνίαν χορῶν κατὰ τὸν χειμῶνα, πόσοι βουλευταὶ δὲν θὰ ἔκραζον : Ὑπουργεῖον ! πόσοι παυσανίαι δὲν θὰ παρεκάλουν μίαν θέσιν, ἔστω καὶ ὑγειονομοσταθμάρχου, πόσοι σπαθηφόροι δὲν θ' ἀνεφώνουν : γαλόνια καὶ προῖκα, καὶ πόσοι, πόσοι δὲν θὰ ἐξήτουν παρὰ τοῦ οὐρανοῦ χρήματα καὶ μόνον χρήματα ! Κεὶ οὐδεὶς θὰ κατεδέχετο νὰ ζητήτῃ πράγμα τι, τοῦ ὁποίου πάντες ὁμολογοῦμεν ὅτι τόσῃν ἔχομεν ἀνάγκην : *ὀλίγον κοῦρ*. — Ἐγὼ λοιπὸν θὰ ζητήσω, ἀντὶ παντὸς ἄλλου, *ὀλίγον κοῦρ*, δι' ὅλους μας.

Συλλογισθῆτε ὅμως ἂν ὁ Θεὸς δὲν ἐννοήσῃ τὴν αἴτησίν μου, καὶ ὅπως εἰς τὸν ζητήσαντα *χίλια* ἔδωσε *χίλια*, εἰς ἐμὲ ζητοῦντα καὶ διὰ λογαριασμῶν ὅλων : *ὀλίγον κοῦρ*, ὀλιγοστεύσῃ τὸν ὑπάρχοντα ;

31 Αὐγούστου 1882.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΪΝΗΣ

## ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ἐν καιρῷ τοῦ γεύματος.

Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια προσφέρουσιν εἰς τὸν Ν\*, γνωστὸν φιλοπότην, ὠραὶκ σταφύλια.

— Εὐχαριστῶ, λέγει ἀπῶθῶν τὸ προσφερόμενον· δὲν συνειθίζω νὰ παίρνω τὸ κρασί μου εἰς χίλια.

\*

\*

Τὰ χρήματα δοσιάζουσι πρὸς καλὸν λίπασμα· μόνον ὅταν διασπείρωται, γίνονται ὠφέλιμα.

## ΑΛΗΘΕΙΑΙ

\* \* \* Καὶ ἂν εἶσαι ὡς ὁ πάγος ἄγνός καὶ ὡς ἡ χιὼν καθαρὴ, πάλιν δὲν θὰ διασῴγῃς τὴν συκοφαντίαν.

\* \* \* Ἡ γυνὴ δύναται νὰ συγχωρήσῃ ὅλα εἰς τὴν ἀντιζήλον, ὅχι ὅμως καὶ τὸ νὰ εἶνε ὠραιοτέρα αὐτῆς.

\* \* \* Ὁ λαμβάνων ἀπόφασιν τινα ἐν καιρῷ ὀργῆς καὶ ἐκτελὼν αὐτήν, πράττει ὡσεὶ ἐπεδιβάλλετο ἐπὶ πλοίου ἐν ὥρᾳ τρικυμίας.

\* \* \* Διὰ τῆς λυθίας λίθου δοκιμάζεται ὁ χρυσοῦς, διὰ τοῦ χρυσοῦ δὲ δοκιμάζεται ὁ ἄνθρωπος.